

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο πενταμελές τμήμα)

της 9ης Νοεμβρίου 2022*

«Ανταγωνισμός – Συμπράξεις – Αγορά του οπλισμού σκυροδέματος – Απόφαση με την οποία διαπιστώνεται παράβαση του άρθρου 65 ΑΧ μετά τη λήξη ισχύος της Συνθήκης ΕΚΑΧ, βάσει του κανονισμού (ΕΚ) 1/2003 – Καθορισμός των τιμών – Περιορισμός και έλεγχος της παραγωγής και των πωλήσεων – Απόφαση εκδοθείσα κατόπιν ακυρώσεως προηγούμενων αποφάσεων – Διεξαγωγή νέας ακροάσεως παρουσία των αρμόδιων για τον ανταγωνισμό αρχών των κρατών μελών – Δικαιώματα άμυνας – Αρχή της χρηστής διοικήσεως – Εύλογη προθεσμία – Υποχρέωση αιτιολογήσεως – Αναλογικότητα – Αρχή non bis in idem – Ένσταση ελλείψεως νομιμότητας – Ενιαία, σύνθετη και διαρκής παράβαση – Απόδειξη της συμμετοχής στη σύμπραξη – Δημόσια αποστασιοποίηση – Πλήρης δικαιοδοσία»

Στην υπόθεση T-657/19,

Feralpi Holding SpA, με έδρα την Brescia (Ιταλία), εκπροσωπούμενη από τους G. Roberti και I. Perego, δικηγόρους,

προσφεύγουσα,

κατά

Ευρωπαϊκής Επιτροπής, εκπροσωπούμενης από τους P. Rossi και G. Conte καθώς και από την C. Sjödin, επικουρούμενους από τον P. Manzini, δικηγόρο,

καθής,

με αντικείμενο προσφυγή δυνάμει του άρθρου 263 ΣΛΕΕ, με αίτημα την ακύρωση της αποφάσεως C(2019) 4969 τελικό της Επιτροπής, της 4ης Ιουλίου 2019, σχετικά με παράβαση του άρθρου 65 της Συνθήκης ΕΚΑΧ (υπόθεση ΑΤ.37956 – Οπλισμός σκυροδέματος), και, επικουρικώς, τη μείωση του ποσού του επιβληθέντος στην προσφεύγουσα προστίμου,

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο πενταμελές τμήμα),

συγκείμενο, κατά τις διασκέψεις, από τους S. Gervasoni, πρόεδρο, L. Madise, P. Nihoul (εισηγητή), R. Frendo και J. Martín y Pérez de Nanclares, δικαστές,

γραμματέας: J. Palacio González, κύριος υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 3ης Ιουνίου 2021,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση¹

I. Ιστορικό της διαφοράς

- 1 Η προσφεύγουσα Feralpi Holding SpA (πρώην Feralpi Siderurgica SpA και Federalpi Siderurgica SRL), με έδρα την Ιταλία, κατασκευάζει οπλισμό σκυροδέματος.

A. Πρώτη απόφαση της Επιτροπής (2002)

- 2 Από τον Οκτώβριο έως τον Δεκέμβριο του 2000 η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων διενήργησε, σύμφωνα με το άρθρο 47 ΑΧ, ελέγχους σε ιταλικές επιχειρήσεις παραγωγής οπλισμού σκυροδέματος, μεταξύ των οποίων η προσφεύγουσα, και σε μια ένωση επιχειρήσεων, τη Federazione Imprese Siderurgiche Italiane (Ομοσπονδία ιταλικών σιδηρουργικών επιχειρήσεων, στο εξής: Federacciai). Κατ' εφαρμογήν της ως άνω διατάξεως, η Επιτροπή τούς απηύθυνε, επίσης, αιτήσεις παροχής πληροφοριών.
- 3 Στις 26 Μαρτίου 2002 η Επιτροπή κίνησε διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 65 ΑΧ και διατύπωσε αιτιάσεις βάσει του άρθρου 36 ΑΧ (στο εξής: ανακοίνωση των αιτιάσεων), οι οποίες κοινοποιήθηκαν, μεταξύ άλλων, στην προσφεύγουσα. Η προσφεύγουσα απάντησε στην ανακοίνωση των αιτιάσεων στις 31 Μαΐου 2002.
- 4 Στις 13 Ιουνίου 2002 πραγματοποιήθηκε ακρόαση των μετεχόντων στη διοικητική διαδικασία.
- 5 Στις 12 Αυγούστου 2002 η Επιτροπή απηύθυνε στους ίδιους αποδέκτες συμπληρωματικές αιτιάσεις (στο εξής: ανακοίνωση των συμπληρωματικών αιτιάσεων), βάσει του άρθρου 19, παράγραφος 1, του κανονισμού 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962, πρώτου κανονισμού εφαρμογής των άρθρων [81] και [82 ΕΚ] (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25). Με την ανακοίνωση αυτή η Επιτροπή διευκρίνισε τη θέση της όσον αφορά τη συνέχιση της διαδικασίας μετά τη λήξη της ισχύος, στις 23 Ιουλίου 2002, της Συνθήκης ΕΚΑΧ. Η προσφεύγουσα απάντησε στην ανακοίνωση των συμπληρωματικών αιτιάσεων στις 20 Σεπτεμβρίου 2002.
- 6 Στις 30 Σεπτεμβρίου 2002 πραγματοποιήθηκε νέα ακρόαση των μετεχόντων στη διοικητική διαδικασία, παρουσία των αρμόδιων για τον ανταγωνισμό αρχών των κρατών μελών. Η ακρόαση αφορούσε το αντικείμενο της ανακοινώσεως των συμπληρωματικών αιτιάσεων, ήτοι τις έννομες συνέπειες της λήξεως της ισχύος της Συνθήκης ΕΚΑΧ επί της συνέχισης της διαδικασίας.
- 7 Μετά την ολοκλήρωση της διοικητικής διαδικασίας, η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση C(2002) 5087 τελικό, της 17ης Δεκεμβρίου 2002, σχετικά με διαδικασία βάσει του άρθρου 65 της Συνθήκης ΕΚΑΧ (COMP/37.956 – Οπλισμός σκυροδέματος) (στο εξής: απόφαση του 2002), η οποία κοινοποιήθηκε στη Federacciai και σε οκτώ επιχειρήσεις, μεταξύ των οποίων η προσφεύγουσα. Με την απόφαση αυτή η Επιτροπή διαπίστωσε ότι, μεταξύ Δεκεμβρίου 1989 και Ιουλίου 2000, οι ως άνω επιχειρήσεις είχαν θέσει σε εφαρμογή μια ενιαία, σύνθετη και διαρκή σύμπραξη στην ιταλική αγορά του οπλισμού σκυροδέματος σε ράβδους ή σε ρόλλους (στο εξής: οπλισμός σκυροδέματος), η οποία είχε ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα τον καθορισμό των

¹ Παρατίθενται μόνον οι σκέψεις των οποίων η δημοσίευση κρίνεται σκόπιμη από το Γενικό Δικαστήριο.

τιμών και τον περιορισμό ή τον έλεγχο της παραγωγής ή των πωλήσεων, κατά παράβαση του άρθρου 65, παράγραφος 1, ΑΧ. Για τον λόγο αυτόν, επέβαλε στην προσφεύγουσα πρόστιμο ύψους 10,25 εκατομμυρίων ευρώ.

- 8 Στις 4 Μαρτίου 2003 η προσφεύγουσα άσκησε προσφυγή ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου κατά της απόφασης του 2002. Το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε την εν λόγω απόφαση έναντι της προσφεύγουσας (απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 2007, Feralpi Siderurgica κατά Επιτροπής, T-77/03, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2007:319) και των λοιπών αποδεκτριών επιχειρήσεων, με το σκεπτικό ότι η νομική βάση που χρησιμοποιήθηκε, ήτοι το άρθρο 65, παράγραφοι 4 και 5, ΑΧ, είχε παύσει πλέον να ισχύει κατά τον χρόνο εκδόσεως της απόφασης. Ως εκ τούτου, μετά τη λήξη ισχύος της Συνθήκης ΕΚΑΧ, η Επιτροπή δεν είχε αρμοδιότητα, βάσει των ως άνω διατάξεων, να διαπιστώσει παράβαση του άρθρου 65, παράγραφος 1, ΑΧ και να επιβάλει κυρώσεις. Το Γενικό Δικαστήριο δεν εξέτασε τις λοιπές πτυχές της απόφασης.
- 9 Η απόφαση του 2002 κατέστη απρόσβλητη έναντι της Federacciai, η οποία δεν άσκησε προσφυγή ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου.

B. Δεύτερη απόφαση της Επιτροπής (2009)

- 10 Με έγγραφο της 30ής Ιουνίου 2008, η Επιτροπή ενημέρωσε την προσφεύγουσα και τις λοιπές εμπλεκόμενες επιχειρήσεις για την πρόθεσή της να εκδώσει νέα απόφαση, διορθώνοντας τη νομική βάση που είχε χρησιμοποιηθεί. Επιπλέον, διευκρίνισε ότι η νέα απόφαση θα στηριζόταν στα αποδεικτικά στοιχεία που περιλαμβάνονταν στην ανακοίνωση των αιτιάσεων και στην ανακοίνωση των συμπληρωματικών αιτιάσεων. Κατόπιν προσκλήσεως της Επιτροπής, η προσφεύγουσα υπέβαλε γραπτές παρατηρήσεις στις 31 Ιουλίου 2008.
- 11 Με τηλεομοιοτυπίες της 24ης Ιουλίου και της 25ης Σεπτεμβρίου 2008 και, εν συνεχεία, της 13ης Μαρτίου, της 30ής Ιουνίου και της 15ης Ιουλίου 2009, η Επιτροπή ζήτησε από την προσφεύγουσα πληροφορίες σχετικά με τις εξελίξεις όσον αφορά τη διάρθρωσή της και τον κύκλο εργασιών της. Η προσφεύγουσα απάντησε στις εν λόγω αιτήσεις παροχής πληροφοριών, αντιστοίχως, με μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου της 4ης Σεπτεμβρίου και της 17ης Οκτωβρίου 2008 και, εν συνεχεία, της 3ης Απριλίου, της 6ης Ιουλίου και της 22ας Ιουλίου 2009.
- 12 Στις 30 Σεπτεμβρίου 2009 η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση C(2009) 7492 τελικό, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 65 της Συνθήκης ΕΚΑΧ (Υπόθεση COMP/37.956 – Οπλισμός σκυροδέματος, επανέκδοση), η οποία απευθυνόταν στις ίδιες επιχειρήσεις με την απόφαση του 2002, μεταξύ των οποίων η προσφεύγουσα. Η απόφαση αυτή εκδόθηκε σύμφωνα με τους διαδικαστικούς κανόνες της Συνθήκης ΕΚ και του κανονισμού (ΕΚ) 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα [101] και [102 ΣΛΕΕ] (ΕΕ 2003, L 1, σ. 1). Στηριζόταν στα στοιχεία που αναφέρονταν στην ανακοίνωση των αιτιάσεων και στην ανακοίνωση των συμπληρωματικών αιτιάσεων και επαναλάμβανε, κατ' ουσίαν, το περιεχόμενο και τα συμπεράσματα της απόφασης του 2002. Ειδικότερα, το ποσό του επιβληθέντος στην προσφεύγουσα προστίμου, ύψους 10,25 εκατομμυρίων ευρώ, παρέμενε αμετάβλητο.
- 13 Στις 8 Δεκεμβρίου 2009 η Επιτροπή εξέδωσε τροποποιητική απόφαση η οποία, στο παράρτημά της, περιλάμβανε τους παραλειφθέντες από την απόφαση της 30ής Σεπτεμβρίου 2009 πίνακες από τους οποίους προέκυπταν οι διακυμάνσεις των τιμών, ενώ σε οκτώ υποσημειώσεις διόρθωνε τις αριθμητικές παραπομπές στους εν λόγω πίνακες.

- 14 Στις 19 Φεβρουαρίου 2010 η προσφεύγουσα άσκησε προσφυγή ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου κατά της αποφάσεως της Επιτροπής της 30ής Σεπτεμβρίου 2009, όπως τροποποιήθηκε (στο εξής: απόφαση του 2009). Στις 9 Δεκεμβρίου 2014 το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή αυτή (απόφαση της 9ης Δεκεμβρίου 2014, Feralpi κατά Επιτροπής, T-70/10, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2014:1031). Το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε εν μέρει την απόφαση του 2009 ως προς έναν άλλον από τους αποδέκτες της, μείωσε το ποσό του επιβληθέντος σε δύο άλλους από τους αποδέκτες της προστίμου και απέρριψε τις λοιπές προσφυγές που είχαν ασκηθεί.
- 15 Στις 19 Φεβρουαρίου 2015 η προσφεύγουσα άσκησε αίτηση αναιρέσεως κατά της αποφάσεως της 9ης Δεκεμβρίου 2014, Feralpi κατά Επιτροπής (T-70/10, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2014:1031). Με την απόφαση της 21ης Σεπτεμβρίου 2017, Feralpi κατά Επιτροπής (C-85/15 P, EU:C:2017:709), το Δικαστήριο αναίρεσε την εν λόγω απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου και ακύρωσε την απόφαση του 2009 έναντι, μεταξύ άλλων, της προσφεύγουσας.
- 16 Με την απόφαση της 21ης Σεπτεμβρίου 2017, Feralpi κατά Επιτροπής (C-85/15 P, EU:C:2017:709), το Δικαστήριο έκρινε ότι, όταν μια απόφαση εκδίδεται δυνάμει του κανονισμού 1/2003, η διαδικασία που καταλήγει στην απόφαση αυτή πρέπει να είναι σύμφωνη προς τους διαδικαστικούς κανόνες που προβλέπονται από τον εν λόγω κανονισμό καθώς και από τον κανονισμό (ΕΚ) 773/2004 της Επιτροπής, της 7ης Απριλίου 2004, σχετικά με τη διεξαγωγή από την Επιτροπή των διαδικασιών δυνάμει των άρθρων [101] και [102 ΣΛΕΕ] (ΕΕ 2004, L 123, σ. 18), ακόμη και αν η διαδικασία είχε αρχίσει πριν από την έναρξη ισχύος τους.
- 17 Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι, εν προκειμένω, η ακρόαση της 13ης Ιουνίου 2002, η οποία ήταν η μόνη σχετική με την ουσία της διαδικασίας, δεν μπορούσε να θεωρηθεί σύμφωνη προς τις διαδικαστικές απαιτήσεις για την έκδοση αποφάσεως βάσει του κανονισμού 1/2003, ελλείψει συμμετοχής των αρμόδιων για τον ανταγωνισμό αρχών των κρατών μελών.
- 18 Το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το Γενικό Δικαστήριο είχε υποπέσει σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας ότι η Επιτροπή δεν είχε υποχρέωση να διοργανώσει νέα ακρόαση πριν από την έκδοση της αποφάσεως του 2009 και στηρίζοντας την κρίση του στο γεγονός ότι στις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις είχε παρασχεθεί η δυνατότητα να αναπτύξουν προφορικώς την άποψή τους κατά τη διάρκεια των ακροάσεων της 13ης Ιουνίου και της 30ής Σεπτεμβρίου 2002.
- 19 Με την απόφασή του της 21ης Σεπτεμβρίου 2017, Feralpi κατά Επιτροπής (C-85/15 P, EU:C:2017:709), το Δικαστήριο υπενθύμισε τη σημασία της διεξαγωγής, κατόπιν αιτήσεως των ενδιαφερομένων, ακροάσεως στην οποία καλούνται οι αρμόδιες για τον ανταγωνισμό αρχές των κρατών μελών και της οποίας η παράλειψη συνιστά παράβαση ουσιώδους τύπου.
- 20 Το Δικαστήριο έκρινε ότι, δεδομένου ότι το εν λόγω δικαίωμα, το οποίο προβλέπεται από τον κανονισμό 773/2004, δεν είχε γίνει σεβαστό, η επιχείρηση της οποίας το δικαίωμα προσβλήθηκε κατά τα ανωτέρω δεν ήταν υποχρεωμένη να αποδείξει ότι η εν λόγω προσβολή επηρέασε σε βάρος της την εξέλιξη της διαδικασίας και το περιεχόμενο της επίμαχης αποφάσεως.
- 21 Το Δικαστήριο αναίρεσε επίσης και άλλες αποφάσεις του Γενικού Δικαστηρίου οι οποίες είχαν εκδοθεί στις 9 Δεκεμβρίου 2014 και περιείχαν κρίση επί της νομιμότητας της αποφάσεως του 2009, και ακύρωσε, για τους ίδιους λόγους, την τελευταία αυτή απόφαση, ως προς τέσσερις άλλες επιχειρήσεις. Αντιθέτως, η απόφαση του 2009 κατέστη απρόσβλητη για τις αποδέκτριες επιχειρήσεις που δεν είχαν ασκήσει αναίρεση κατά των εν λόγω αποφάσεων του Γενικού Δικαστηρίου.

Γ. Τρίτη απόφαση της Επιτροπής (2019)

- 22 Με έγγραφο της 15ης Δεκεμβρίου 2017, η Επιτροπή ενημέρωσε την προσφεύγουσα σχετικά με την πρόθεσή της να επαναλάβει τη διοικητική διαδικασία και να διοργανώσει, στο πλαίσιο αυτό, νέα ακρόαση των μετεχόντων στην εν λόγω διαδικασία, παρουσία των αρμόδιων για τον ανταγωνισμό αρχών των κρατών μελών.
- 23 Στις 20 Δεκεμβρίου 2017 και στις 16 Ιανουαρίου 2018 η προσφεύγουσα ενημέρωσε την Επιτροπή ότι επιθυμούσε να μετάσχει στην ακρόαση αυτή. Με έγγραφο της 1ης Φεβρουαρίου 2018, η προσφεύγουσα υπέβαλε παρατηρήσεις με τις οποίες αμφισβήτησε την εξουσία της Επιτροπής να επαναλάβει τη διοικητική διαδικασία και την κάλεσε να μην προβεί στην επανάληψή της.
- 24 Στις 23 Απριλίου 2018 η Επιτροπή διεξήγαγε νέα ακρόαση σχετικά με την ουσία της διαδικασίας, στην οποία έλαβαν μέρος, παρουσία των αρμόδιων για τον ανταγωνισμό αρχών των κρατών μελών και του συμβούλου ακροάσεων, η προσφεύγουσα καθώς και τρεις άλλες αποδέκτριες της αποφάσεως του 2009 επιχειρήσεις.
- 25 Στις 7 Μαΐου 2018 η προσφεύγουσα υπέβαλε νέες γραπτές παρατηρήσεις επί της υποθέσεως. Με έγγραφα της 19ης Νοεμβρίου 2018, καθώς και της 18ης Ιανουαρίου και της 6ης Μαΐου 2019, η Επιτροπή απηύθυνε τρεις αιτήσεις παροχής πληροφοριών στην προσφεύγουσα σχετικά με τις εξελίξεις όσον αφορά τη διάρθρωσή της και τον κύκλο εργασιών της. Η προσφεύγουσα απάντησε στις εν λόγω αιτήσεις παροχής πληροφοριών, αντιστοίχως, με έγγραφα της 7ης Δεκεμβρίου 2018, καθώς και της 30ής Ιανουαρίου και της 9ης Μαΐου 2019.
- 26 Στις 4 Ιουλίου 2019 η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση C(2019) 4969 τελικό, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 65 της Συνθήκης ΕΚΑΧ (υπόθεση ΑΤ.37956 – Οπλισμός σκυροδέματος) (στο εξής: προσβαλλόμενη απόφαση), η οποία απευθυνόταν σε πέντε επιχειρήσεις ως προς τις οποίες είχε ακυρωθεί η απόφαση του 2009, ήτοι, πέραν της προσφεύγουσας, στις Alfa Acciai SpA, Partecipazioni Industriali SpA (πρώην Riva Acciaio SpA, εν συνεχεία Riva Fire SpA, στο εξής: Riva), Valsabbia Investimenti SpA, Ferriera Valsabbia SpA και Ferriere Nord SpA.
- 27 Με το άρθρο 1 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή διαπίστωσε παράβαση του άρθρου 65, παράγραφος 1, ΑΧ στον τομέα του οπλισμού σκυροδέματος στην Ιταλία, μεταξύ της 6ης Δεκεμβρίου 1989 και της 4ης Ιουλίου 2000, στην οποία είχαν μετάσχει η προσφεύγουσα και οι τέσσερις άλλες αυτές επιχειρήσεις. Η παράβαση συνίστατο σε διαρκή συμφωνία ή/και σε εναρμονισμένες πρακτικές με αντικείμενο ή αποτέλεσμα τον καθορισμό των τιμών και τον περιορισμό ή τον έλεγχο της παραγωγής ή των πωλήσεων στην ιταλική αγορά οπλισμού σκυροδέματος.
- 28 Η Επιτροπή καταλόγισε ευθύνη στην προσφεύγουσα λόγω της συμμετοχής της στη σύμπραξη από τις 6 Δεκεμβρίου 1989 έως τις 27 Ιουνίου 2000. Με το άρθρο 2 της προσβαλλομένης αποφάσεως, επιβλήθηκε στην προσφεύγουσα πρόστιμο ύψους 5,125 εκατομμυρίων ευρώ, κατόπιν χορηγήσεως μειώσεως κατά 50 % λόγω της διάρκειας της διαδικασίας.
- 29 Η προσβαλλόμενη απόφαση κοινοποιήθηκε στην προσφεύγουσα στις 18 Ιουλίου 2019.

II. Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων

- 30 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 28 Σεπτεμβρίου 2019, η προσφεύγουσα άσκησε την υπό κρίση προσφυγή.
- 31 Κατόπιν προτάσεως του τετάρτου τμήματος, το Γενικό Δικαστήριο αποφάσισε, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 28 του Κανονισμού Διαδικασίας του, να παραπέμψει την υπόθεση ενώπιον πενταμελούς τμήματος.
- 32 Κατόπιν προτάσεως του εισηγητή δικαστή, το Γενικό Δικαστήριο (τέταρτο πενταμελές τμήμα) αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία και, στο πλαίσιο των μέτρων οργάνωσης της διαδικασίας που προβλέπονται από το άρθρο 89 του Κανονισμού Διαδικασίας, κάλεσε τους διαδίκους να απαντήσουν σε γραπτές ερωτήσεις και τους ζήτησε να προσκομίσουν ορισμένα έγγραφα. Οι διάδικοι απάντησαν στις εν λόγω ερωτήσεις και ανταποκρίθηκαν στο αίτημα προσκομίσεως εγγράφων εντός της ταχθείσας προθεσμίας.
- 33 Οι διάδικοι ανέπτυξαν προφορικώς τις παρατηρήσεις τους και απάντησαν στις γραπτές και προφορικές ερωτήσεις του Γενικού Δικαστηρίου κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 3ης Ιουνίου 2021. Κατόπιν ερωτήσεως του Γενικού Δικαστηρίου κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η προσφεύγουσα συμφώνησε στην αναρίθμηση των λόγων που προβάλλονται με το δικόγραφο προς στήριξη της υπό κρίση προσφυγής για τους σκοπούς συντάξεως της αποφάσεως, γεγονός το οποίο σημειώθηκε στα πρακτικά της επ' ακροατηρίου συζητήσεως.
- 34 Η προσφεύγουσα ζητεί από το Γενικό Δικαστήριο:
- να ακυρώσει, εν όλω ή εν μέρει, την προσβαλλομένη απόφαση, καθόσον την αφορά·
 - και/ή να ακυρώσει ή, τουλάχιστον, να μειώσει το πρόστιμο που της επιβλήθηκε με την εν λόγω απόφαση·
 - ενδεχομένως, «να κηρύξει παράνομο και ανεφάρμοστο το άρθρο 25, παράγραφοι 3 έως 6, του κανονισμού 1/2003»·
 - να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.
- 35 Η Επιτροπή ζητεί από το Γενικό Δικαστήριο:
- να απορρίψει την προσφυγή·
 - να καταδικάσει την προσφεύγουσα στα δικαστικά έξοδα.

III. Σκεπτικό

- 36 Καταρχάς, επισημαίνεται ότι η προσφεύγουσα, με το τρίτο αίτημά της, ζητεί από το Γενικό Δικαστήριο να «κηρύξει παράνομο και ανεφάρμοστο το άρθρο 25, παράγραφοι 3 έως 6, του κανονισμού 1/2003».

- 37 Από το δικόγραφο της προσφυγής προκύπτει ότι, με το αίτημα αυτό, η προσφεύγουσα προβάλλει, με ένσταση, την έλλειψη νομιμότητας του άρθρου 25, παράγραφοι 3 έως 6, του κανονισμού 1/2003 προς στήριξη του αιτήματος ακυρώσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως ή του αιτήματος εξαφανίσεως ή μειώσεως του προστίμου.
- 38 Ως εκ τούτου, η ένσταση ελλείψεως νομιμότητας θα εξεταστεί, ως λόγος ακυρώσεως, στο πλαίσιο των λόγων που αναπτύσσονται προς στήριξη του αιτήματος ακυρώσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως ή του αιτήματος εξαφανίσεως ή μειώσεως του προστίμου.
- 39 Προς στήριξη του αιτήματος ακυρώσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως ή του αιτήματος εξαφανίσεως ή μειώσεως του προστίμου, η προσφεύγουσα προβάλλει οκτώ λόγους:
- ο πρώτος λόγος στηρίζεται σε προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας και παράβαση των διαδικαστικών κανόνων κατά την ακρόαση της 23ης Απριλίου 2018·
 - ο δεύτερος λόγος αφορά την παράνομη άρνηση της Επιτροπής να ελέγξει, πριν από την έκδοση της προσβαλλομένης αποφάσεως, αν η απόφαση αυτή είναι σύμφωνη με την αρχή της εύλογης διάρκειας της διαδικασίας·
 - ο τρίτος λόγος στηρίζεται σε παραβίαση της αρχής της εύλογης διάρκειας της διαδικασίας·
 - ο τέταρτος λόγος στηρίζεται σε παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως, σε σφάλματα εκτιμήσεως και σε παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας·
 - ο πέμπτος λόγος στηρίζεται σε παραβίαση της αρχής non bis in idem και της αρχής της ασφάλειας δικαίου·
 - ο έκτος λόγος στηρίζεται στον παράνομο χαρακτήρα του καθεστώτος παραγραφής του άρθρου 25, παράγραφοι 3 έως 6, του κανονισμού 1/2003·
 - ο έβδομος λόγος στηρίζεται σε μη απόδειξη της συμμετοχής της προσφεύγουσας στη σύμβαση μεταξύ 1989 και 1995·
 - ο όγδοος λόγος στηρίζεται σε ανεπαρκή αιτιολογία της προσβαλλομένης αποφάσεως όσον αφορά τη διαπίστωση ενιαίας, σύνθετης και διαρκούς παραβάσεως ως προς την προσφεύγουσα μεταξύ της 6ης Δεκεμβρίου 1989 και της 27ης Ιουνίου 2000 και σε μη απόδειξη του ενιαίου και διαρκούς χαρακτήρα της παραβάσεως αυτής.

[παραλειπόμενα]

A. Επί του δευτέρου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίο προβάλλεται παράνομη άρνηση της Επιτροπής να ελέγξει, πριν από την έκδοση της προσβαλλομένης αποφάσεως, τη συμβατότητα της αποφάσεως αυτής με την αρχή της εύλογης διάρκειας της διαδικασίας

[παραλειπόμενα]

1. Επί της πρώτης αιτιάσεως, η οποία στηρίζεται σε πλάνη περί το δίκαιο

- 156 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η Επιτροπή παρέβη το άρθρο 41 του Χάρτη, καθόσον αρνήθηκε να εξετάσει, πριν από την έκδοση της προσβαλλομένης απόφασεως, κατά πόσον η έκδοση της απόφασεως αυτής ήταν συμβατή με την αρχή της εύλογης διάρκειας.
- 157 Συναφώς, επισημαίνεται ότι, όπως τονίζει η προσφεύγουσα, η Επιτροπή οφείλει να τηρεί την αρχή της εύλογης προθεσμίας, η οποία επαναλαμβάνεται στο άρθρο 41 του Χάρτη (πρβλ. αποφάσεις της 15ης Οκτωβρίου 2002, *Limburgse Vinyl Maatschappij* κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P έως C-252/99 P και C-254/99 P, EU:C:2002:582, σκέψη 179, και της 5ης Ιουνίου 2012, *Imperial Chemical Industries* κατά Επιτροπής, T-214/06, EU:T:2012:275, σκέψη 285).
- 158 Κατά συνέπεια, το χρονικό διάστημα που παρήλθε πρέπει να λαμβάνεται υπόψη οσάκις η Επιτροπή, κάνοντας χρήση του περιθωρίου εκτιμήσεως που της παρέχει το δίκαιο της Ένωσης, εκτιμά αν, κατ' εφαρμογήν των κανόνων ανταγωνισμού, πρέπει να κινηθεί διαδικασία και να εκδοθεί απόφαση.
- 159 Από την προσβαλλόμενη απόφαση προκύπτει ότι, αντιθέτως προς όσα υποστηρίζει η προσφεύγουσα, η Επιτροπή δεν παρέβη την υποχρέωσή της να λαμβάνει υπόψη το χρονικό διάστημα που παρήλθε κατά την εκτίμηση του κατά πόσον πρέπει να κινηθεί τέτοια διαδικασία και να εκδοθεί απόφαση περί επιβολής προστίμου. Συγκεκριμένα, στην προσβαλλόμενη απόφαση αναφέρεται ότι το εν λόγω θεσμικό όργανο, πριν αποφανθεί, εξέτασε αν στην προκειμένη περίπτωση η διαδικασία μπορούσε να επαναληφθεί και αν μπορούσε να καταλήξει στην έκδοση μιας τέτοιας απόφασεως περί επιβολής προστίμου.

[παραλειπόμενα]

- 170 Επομένως, από την προσβαλλόμενη απόφαση προκύπτει ότι, αντιθέτως προς όσα υποστηρίζει η προσφεύγουσα, η Επιτροπή, πριν από την έκδοση της εν λόγω απόφασεως, εξέτασε αν είχε τηρηθεί η αρχή της εύλογης διάρκειας, αναλύοντας τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας, συμπεριλαμβανομένων των διοικητικών σταδίων και των διαστημάτων διακοπής λόγω του δικαστικού ελέγχου, τις πιθανές αιτίες στις οποίες οφειλόταν η διάρκεια της διαδικασίας και τις συνέπειες που θα μπορούσαν να εξαχθούν εντεύθεν.
- 171 Η προσφεύγουσα αμφισβητεί το συμπέρασμα αυτό, υποστηρίζοντας ότι η Επιτροπή, με την προσβαλλόμενη απόφαση, αρνήθηκε να αποφανθεί επί της υπερβολικής διάρκειας της διαδικασίας με την αιτιολογία ότι η εκτίμηση αυτή επιφυλάσσεται στον δικαστή της Ένωσης, χωρίς η ίδια να μπορεί να αποφανθεί επί του εν λόγω ζητήματος.
- 172 Συναφώς, επισημαίνεται ότι ο δικαστής της Ένωσης δύναται να επιλαμβάνεται ζητημάτων που αφορούν τη διάρκεια των διαδικασιών. Στο πλαίσιο των διαφορών εξωσυμβατικής ευθύνης, οφείλει να υποχρεώνει σε καταβολή αποζημιώσεως τα θεσμικά και λοιπά όργανα ή τους οργανισμούς της Ένωσης σε περίπτωση κατά την οποία προκάλεσαν ζημία παραβιάζοντας την αρχή της εύλογης προθεσμίας (αποφάσεις της 26ης Νοεμβρίου 2013, *Kendrion* κατά Επιτροπής, C-50/12 P, EU:C:2013:771, σκέψη 94, και της 11ης Ιουλίου 2019, *Italmobiliare* κ.λπ. κατά Επιτροπής, T-523/15, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2019:499, σκέψη 159). Στο πλαίσιο των προσφυγών ακυρώσεως, η διάρκεια της διαδικασίας μπορεί να έχει ως συνέπεια την ακύρωση της προσβαλλομένης απόφασεως, εφόσον πληρούνται σωρευτικώς δύο προϋποθέσεις, εκ των οποίων η πρώτη έγκειται στο ότι η διάρκεια της διαδικασίας παρίσταται υπερβολική και η δεύτερη στο ότι

η υπέρβαση της εύλογης προθεσμίας θίγει την άσκηση των δικαιωμάτων άμυνας (αποφάσεις της 21ης Σεπτεμβρίου 2006, Technische Unie κατά Επιτροπής, C-113/04 P, EU:C:2006:593, σκέψεις 47 και 48, της 8ης Μαΐου 2014, Bolloré κατά Επιτροπής, C-414/12 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2014:301, σκέψεις 84 και 85, και της 9ης Ιουνίου 2016, PROAS κατά Επιτροπής, C-616/13 P, EU:C:2016:415, σκέψεις 74 έως 76).

- 173 Όπως επισημαίνει η προσφεύγουσα, η αρμοδιότητα που απονέμεται κατ' αυτόν τον τρόπο στον δικαστή της Ένωσης δεν είναι δυνατόν να απαλλάσσει την Επιτροπή από την εκτίμηση στην οποία οφείλει να προβαίνει κατά τον προσδιορισμό της συνέχειας που πρέπει να δοθεί, σύμφωνα με το άρθρο 266 ΣΛΕΕ, σε ακυρωτική απόφαση.
- 174 Όπως προαναφέρθηκε, η Επιτροπή πρέπει να λαμβάνει υπόψη κατά την εκτίμηση αυτή το σύνολο των στοιχείων της υποθέσεως, ιδίως τη σκοπιμότητα εκδόσεως νέας αποφάσεως, τη σκοπιμότητα επιβολής προστίμου και τη σκοπιμότητα ενδεχόμενης μειώσεως του σχεδιαζόμενου προστίμου, εφόσον προκύπτει ιδίως ότι, χωρίς να συνιστά αφ' εαυτής υπαίτια παράβαση, η διάρκεια της διαδικασίας, καθόσον περιλάμβανε διοικητικά στάδια αλλά και, κατά περίπτωση, διαστήματα διακοπής λόγω του δικαστικού ελέγχου, ενδέχεται να είχε αντίκτυπο ως προς τα στοιχεία που πρέπει να ληφθούν υπόψη για τον καθορισμό του ύψους του προστίμου και ιδίως ως προς τον πιθανό αποτρεπτικό του χαρακτήρα, σε περίπτωση που η διαδικασία λαμβάνει χώρα μετά την παρέλευση μεγάλου χρονικού διαστήματος από τα γεγονότα που συνιστούν την παράβαση.
- 175 Η εκτίμηση αυτή, η οποία αφορά, μεταξύ άλλων, τη συνολική διάρκεια της διαδικασίας, συμπεριλαμβανομένων των ενδίκων σταδίων, πραγματοποιήθηκε κυρίως με την αιτιολογική σκέψη 528 της προσβαλλομένης αποφάσεως.
- 176 Κατά συνέπεια, αντιθέτως προς όσα υποστηρίζει η προσφεύγουσα, η Επιτροπή, με την προσβαλλόμενη απόφαση, εξέτασε αν η διάρκεια της διαδικασίας θα μπορούσε να συνιστά εμπόδιο για την επανάληψη της διαδικασίας, αναγνωρίζοντας συγχρόνως ότι η εκτίμηση αυτή υπόκειται στον έλεγχο του δικαστή της Ένωσης στο πλαίσιο των σχετικών με τον έλεγχο νομιμότητας διαφορών και, ενδεχομένως, των διαφορών εξωσυμβατικής ευθύνης.

[παραλειπόμενα]

- 180 Επομένως, η αιτίαση αυτή πρέπει να απορριφθεί.

[παραλειπόμενα]

B. Επί του τρίτου λόγου ακυρώσεως, ο οποίος στηρίζεται σε παραβίαση της αρχής της εύλογης διάρκειας της διαδικασίας

- 185 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση πρέπει να ακυρωθεί, διότι εκδόθηκε κατόπιν διαδικασίας η οποία υπερέβη την εύλογη διάρκεια. Κατά την προσφεύγουσα, η υπερβολική διάρκεια της διαδικασίας σήμαινε ότι η Επιτροπή δεν είχε πλέον την εξουσία να επιβάλει κυρώσεις. Η επιχειρηματολογία που αναπτύχθηκε προς στήριξη του τρίτου λόγου ακυρώσεως περιλαμβάνει, κατ' ουσίαν, τέσσερις αιτιάσεις, τις οποίες η Επιτροπή αμφισβητεί.

- 186 Πριν εξεταστούν οι αιτιάσεις αυτές, υπενθυμίζεται ότι, κατά το Δικαστήριο, η διάρκεια της διαδικασίας μπορεί να έχει ως συνέπεια την ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως, εφόσον πληρούνται σωρευτικώς δύο προϋποθέσεις, εκ των οποίων η πρώτη έγκειται στο ότι η διάρκεια της διαδικασίας παρίσταται υπερβολική και η δεύτερη στο ότι η υπέρβαση της εύλογης προθεσμίας θίγει την άσκηση των δικαιωμάτων άμυνας (βλ. σκέψη 172 ανωτέρω).
- 187 Κατά συνέπεια, μια απόφαση της Επιτροπής δεν μπορεί να ακυρωθεί λόγω και μόνον της υπέρβασης της εύλογης προθεσμίας, αν η υπέρβαση αυτή δεν θίγει τα δικαιώματα άμυνας της προσφεύγουσας.

[*παραλειπόμενα*]

1. Επί της πρώτης αιτιάσεως, η οποία αφορά τη διάρκεια των διοικητικών σταδίων

- 189 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι ο ισχυρισμός της Επιτροπής ότι τα διοικητικά στάδια της διαδικασίας διεξήχθησαν σε όλες τις περιπτώσεις «ταχέως και χωρίς αδικαιολόγητες διακοπές» δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα και δεν μπορεί να θεωρηθεί ορθός παρά μόνον, στην καλύτερη περίπτωση, όσον αφορά το στάδιο που αφορούσε την έκδοση της αποφάσεως του 2002, το οποίο διήρκεσε συνολικά δύο έτη και δύο μήνες.
- 190 Τα λοιπά διαδικαστικά στάδια που οδήγησαν στην έκδοση, αντιστοίχως, της αποφάσεως του 2009 και της προσβαλλομένης αποφάσεως χαρακτηρίστηκαν από περιόδους αδράνειας εκ μέρους της Επιτροπής, οι οποίες ήταν προδήλως υπερβολικές.
- 191 Η διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας στο σύνολό της είναι επίσης αφ' εαυτής υπερβολική, ιδίως υπό το πρίσμα της αποφάσεως της 15ης Οκτωβρίου 2002, *Limburgse Vinyl Maatschappij* κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P έως C-252/99 P και C-254/99 P, EU:C:2002:582).
- 192 Συναφώς, επισημαίνεται ότι το δίκαιο της Ένωσης απαιτεί από τα θεσμικά όργανα να εξετάζουν εντός εύλογης προθεσμίας τις υποθέσεις στο πλαίσιο των διοικητικών διαδικασιών που διεξάγουν (πρβλ. απόφαση της 5ης Ιουνίου 2012, *Imperial Chemical Industries* κατά Επιτροπής, T-214/06, EU:T:2012:275, σκέψη 284).
- 193 Πράγματι, η υποχρέωση τηρήσεως εύλογης προθεσμίας κατά τη διεξαγωγή των διοικητικών διαδικασιών συνιστά γενική αρχή του δικαίου η οποία επαναλαμβάνεται, μεταξύ άλλων, στο άρθρο 41, παράγραφος 1, του Χάρτη (αποφάσεις της 15ης Οκτωβρίου 2002, *Limburgse Vinyl Maatschappij* κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P έως C-252/99 P και C-254/99 P, EU:C:2002:582, σκέψη 167· της 11ης Απριλίου 2006, *Angeletti* κατά Επιτροπής, T-394/03, EU:T:2006:111, σκέψη 162, και της 7ης Ιουνίου 2013, *Ιταλία* κατά Επιτροπής, T-267/07, EU:T:2013:305, σκέψη 61).
- 194 Εν προκειμένω, από τη δικογραφία προκύπτει ότι κατά την εξέταση της υποθέσεως διεξήχθησαν ενώπιον της Επιτροπής τέσσερα στάδια, συνολικής διάρκειας έξι ετών και ενός μηνός:
- ένα πρώτο στάδιο, διάρκειας ενός έτους και πέντε μηνών, χώριζε τα πρώτα μέτρα έρευνας από την αποστολή της ανακοινώσεως των αιτιάσεων στη *Federacciai* και στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις·

- τα επόμενα τρία στάδια είναι εκείνα τα οποία κατέληξαν διαδοχικά στην έκδοση της αποφάσεως του 2002, στην έκδοση της αποφάσεως του 2009 και στην έκδοση της προσβαλλομένης αποφάσεως, έκαστο των οποίων είχε, αντιστοίχως, διάρκεια εννέα μηνών, δύο ετών και ενός μηνός, και ενός έτους και εννέα μηνών.
- 195 Κατά τη νομολογία, ο εύλογος χαρακτήρας της προθεσμίας πρέπει να εκτιμάται σε συνάρτηση με το σύνολο των περιστάσεων που χαρακτηρίζουν κάθε υπόθεση και, ειδικότερα, με τα συμφέροντα του διαδικού που διακυβεύονται στη δίκη, την περιπλοκότητα της υποθέσεως καθώς και τη συμπεριφορά του προσφεύγοντος και εκείνη των αρμοδίων αρχών (πρβλ. απόφαση της 15ης Οκτωβρίου 2002, *Limburgse Vinyl Maatschappij* κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P έως C-252/99 P και C-254/99 P, EU:C:2002:582, σκέψεις 187 και 188).
- 196 Επομένως, ακόμη και αν γίνει δεκτό ότι, σε άλλες περιπτώσεις, το διοικητικό στάδιο το οποίο ακολούθησε την εκ μέρους των δικαιοδοτικών οργάνων της Ένωσης ακύρωση αποφάσεως της Επιτροπής ήταν, στο πλαίσιο της επαναλήψεως της διαδικασίας για την έκδοση νέας αποφάσεως, συντομότερο από ό,τι στην προκειμένη περίπτωση, τούτο δεν αρκεί για να συναχθεί παραβίαση της αρχής της εύλογης προθεσμίας.
- 197 Συγκεκριμένα, ο εύλογος χαρακτήρας της προθεσμίας πρέπει να εξετάζεται λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων που χαρακτηρίζουν κάθε υπόθεση υπό το πρίσμα ιδίως των κριτηρίων που μνημονεύονται στη σκέψη 195 ανωτέρω.
- 198 Κατά πρώτον, όσον αφορά το διακύβευμα της δίκης για τον ενδιαφερόμενο, υπενθυμίζεται ότι, σε περίπτωση ένδικης διαφοράς σχετικά με την ύπαρξη παραβιάσεως των κανόνων του ανταγωνισμού, η θεμελιώδης επιταγή της ασφάλειας δικαίου της οποίας πρέπει να απολαύουν οι επιχειρηματίες και ο σκοπός διασφάλισης της μη νοθεύσεως του ανταγωνισμού εντός της εσωτερικής αγοράς έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον όχι μόνο για τον ίδιο τον προσφεύγοντα και τους ανταγωνιστές του, αλλά και για τους τρίτους, λόγω του μεγάλου αριθμού των ενδιαφερόμενων προσώπων και των διακυβευόμενων οικονομικών συμφερόντων (βλ. απόφαση της 1ης Φεβρουαρίου 2017, *Aalberts Industries* κατά Ευρωπαϊκής Ένωσης, T-725/14, EU:T:2017:47, σκέψη 40 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 199 Εν προκειμένω, η Επιτροπή διαπίστωσε με την προσβαλλόμενη απόφαση ότι η προσφεύγουσα είχε παραβεί το άρθρο 65, παράγραφος 1, ΑΧ, μετέχοντας από τις 6 Δεκεμβρίου 1989 έως τις 27 Ιουνίου 2000 σε διαρκή συμφωνία ή σε εναρμονισμένες πρακτικές σχετικά με τον οπλισμό σκυροδέματος, οι οποίες είχαν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα τον καθορισμό των τιμών και τον περιορισμό ή τον έλεγχο της παραγωγής ή των πωλήσεων στην εσωτερική αγορά.
- 200 Βάσει της ανωτέρω διαπιστώσεως, η Επιτροπή επέβαλε στην προσφεύγουσα πρόστιμο 5,125 εκατομμυρίων ευρώ.
- 201 Λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων αυτών, μπορεί να γίνει δεκτό ότι το διακύβευμα της υποθέσεως ήταν σημαντικό για την προσφεύγουσα.
- 202 Κατά δεύτερον, όσον αφορά την περιπλοκότητα της υποθέσεως, επισημαίνεται ότι οι πλημμέλειες στις οποίες υπέπεσε η Επιτροπή αφορούν τις συνέπειες, ως προς τη διαδικασία, της λήξεως ισχύος της Συνθήκης ΕΚΑΧ.

- 203 Υπενθυμίζεται, ωστόσο, ότι τα ζητήματα σχετικά με τους εφαρμοστέους στα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως κανόνες, τόσο σε ουσιαστικό όσο και σε διαδικαστικό επίπεδο, τα οποία έθετε η λήξη της ισχύος της Συνθήκης ΕΚΑΧ ήταν αρκετά περίπλοκα, όπως επισήμανε η Επιτροπή.
- 204 Εξάλλου, η σύμπραξη κάλυπτε μια σχετικά μεγάλη περίοδο (10 έτη και 7 μήνες), αφορούσε σημαντικό αριθμό επιχειρήσεων (8 επιχειρήσεις, οι οποίες περιλάμβαναν συνολικά 11 εταιρίες, και μία επαγγελματική ένωση) και περιλάμβανε σημαντικό όγκο εγγράφων τα οποία είχαν υποβληθεί ή κατασχεθεί στη διάρκεια των ελέγχων (περίπου 20 000 σελίδες).
- 205 Υπό το πρίσμα των ανωτέρω στοιχείων, η υπόθεση πρέπει να θεωρηθεί περίπλοκη.
- 206 Κατά τρίτον, όσον αφορά τη συμπεριφορά των διαδίκων, επισημαίνεται ότι η ενασχόληση της Επιτροπής ήταν διαρκής, λόγω των πολυάριθμων αιτημάτων των μετεχόντων στη διοικητική διαδικασία.
- 207 Ως εκ τούτου, η Επιτροπή χρειάστηκε να εξετάσει πολυάριθμα έγγραφα στο πλαίσιο της εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως, ενώ συγχρόνως έπρεπε να προετοιμάσει την ακρόαση της 23ης Απριλίου 2018 και να εξετάσει πρόταση διευθετήσεως της διαφοράς την οποία υπέβαλαν, στις 4 Δεκεμβρίου 2018, ορισμένοι από τους μετέχοντες στη διοικητική διαδικασία.
- 208 Από τα στοιχεία αυτά, θεωρούμενα στο σύνολό τους, προκύπτει ότι η διάρκεια των διοικητικών σταδίων της διαδικασίας δεν παρίσταται υπερβολική υπό το πρίσμα των περιστάσεων που χαρακτηρίζουν την υπόθεση και ιδίως υπό το πρίσμα της περιπλοκότητάς της, δεδομένου ότι δεν μπορεί να προσαφθεί στην Επιτροπή καμία περίοδος ανεξήγητης αδράνειας κατά τη διάρκεια των επιμέρους σταδίων της διοικητικής διαδικασίας.
- 209 Επομένως, η αιτίαση πρέπει να απορριφθεί.

2. Επί της δεύτερης αιτιάσεως, η οποία αφορά τη διάρκεια των ενδίκων σταδίων

- 210 Η προσφεύγουσα επικρίνει την υπερβολική, κατά την άποψή της, διάρκεια των ενδίκων διαδικασιών. Αφενός, η συνολική διάρκεια των εν λόγω διαδικασιών ήταν δώδεκα έτη. Αφετέρου, κάθε διαδικασία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου (υποθέσεις T-77/03 και T-70/10) διήρκεσε σχεδόν πέντε έτη.
- 211 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι η υποχρέωση τήρησεως εύλογης προθεσμίας κατά τη διεξαγωγή των διοικητικών διαδικασιών συνιστά γενική αρχή του δικαίου η οποία κατοχυρώνεται, μεταξύ άλλων, στο άρθρο 41, παράγραφος 1, του Χάρτη.
- 212 Στο ίδιο πνεύμα, η μη τήρηση εύλογης προθεσμίας για την έκδοση δικαστικής αποφάσεως συνιστά διαδικαστική παρατυπία (απόφαση της 16ης Ιουλίου 2009, Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland κατά Επιτροπής, C-385/07 P, EU:C:2009:456, σκέψη 191).
- 213 Συγκεκριμένα, κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να δικασθεί η υπόθεσή του δίκαια, δημόσια και εντός εύλογης προθεσμίας, από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, που έχει συσταθεί νομίμως, το οποίο θα επιληφθεί είτε των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως είτε του βασίμου πάσης εναντίον του κατηγορίας ποινικής φύσεως, σύμφωνα με το άρθρο 47 του Χάρτη και το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ (πρβλ. αποφάσεις της 16ης Ιουλίου 2009, Der

Grüne Punkt – Duales System Deutschland κατά Επιτροπής, C-385/07 P, EU:C:2009:456, σκέψεις 177 έως 179, και της 5ης Ιουνίου 2012, Imperial Chemical Industries κατά Επιτροπής, T-214/06, EU:T:2012:275, σκέψεις 282 και 283).

- 214 Κατά τη νομολογία, η παράβαση από δικαστήριο της Ένωσης της υποχρέωσής του να εκδικάζει τις υποθέσεις των οποίων επιλαμβάνεται εντός εύλογου χρόνου πρέπει να έχει ως συνέπεια όχι την παροχή δικαιώματος ασκήσεως προσφυγής ακυρώσεως και εξαφανίσεως ή μειώσεως του προστίμου, αλλά την παροχή δικαιώματος ασκήσεως αγωγής αποζημιώσεως, δεδομένου ότι μια τέτοια αγωγή αποτελεί αποτελεσματικό μέσο επανορθώσεως (πρβλ., κατ' αναλογία, αποφάσεις της 26ης Νοεμβρίου 2013, Gascogne Sack Deutschland κατά Επιτροπής, C-40/12 P, EU:C:2013:768, σκέψη 89, και της 21ης Σεπτεμβρίου 2017, Feralpi κατά Επιτροπής, C-85/15 P, EU:C:2017:709, σκέψη 54).
- 215 Η νομολογία αυτή εξηγείται από τη μέριμνα του δικαστή της Ένωσης να μην εξαρτηθεί η νομιμότητα αποφάσεως την οποία εκδίδει η Επιτροπή από τις συνθήκες διεξαγωγής της διαδικασίας του δικαστικού ελέγχου (πρβλ. απόφαση της 15ης Οκτωβρίου 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P έως C-252/99 P και C-254/99 P, EU:C:2002:582, σκέψη 203).
- 216 Επομένως, η αιτίαση πρέπει να απορριφθεί ως αλυσιτελής.

3. Επί της τρίτης αιτιάσεως, η οποία αφορά τη συνολική διάρκεια της διαδικασίας

- 217 Η προσφεύγουσα θεωρεί υπερβολική τη συνολική διάρκεια που απαιτήθηκε για την εξέταση του φακέλου, από τις πρώτες πράξεις που σκοπούσαν στη διερεύνηση της υποθέσεως μέχρι την έκδοση της προσβαλλομένης αποφάσεως. Κατά την προσφεύγουσα, το γεγονός ότι κατά το χρονικό σημείο εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως η διάρκεια αυτή ανερχόταν σε 19 σχεδόν έτη και αφορούσε συμπεριφορές εκ των οποίων ορισμένες είχαν λάβει χώρα πριν από 30 και πλέον έτη συνηγορεί υπέρ του ότι το χρονικό αυτό διάστημα είναι αντίθετο προς την αρχή της εύλογης διάρκειας.
- 218 Συναφώς, επισημαίνεται ότι η υποχρέωση τηρήσεως εύλογης προθεσμίας ισχύει τόσο για κάθε στάδιο της διαδικασίας όσο και για το σύνολο της διαδικασίας (πρβλ. απόφαση της 15ης Οκτωβρίου 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P έως C-252/99 P και C-254/99 P, EU:C:2002:582, σκέψεις 230 και 231, και προτάσεις της γενικής εισαγγελέα J. Kokott στην υπόθεση Solvay κατά Επιτροπής, C-109/10 P, EU:C:2011:256, σημείο 239).
- 219 Εν προκειμένω διαπιστώνεται ότι το χρονικό διάστημα διεξαγωγής της όλης διοικητικής διαδικασίας ήταν εξαιρετικά μεγάλο, γεγονός το οποίο οδήγησε άλλωστε την Επιτροπή σε μείωση του προστίμου που τελικώς επιβλήθηκε στις προσφεύγουσες (βλ. σκέψη 169 ανωτέρω).
- 220 Εντούτοις, η συνολική διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας μπορεί να εξηγηθεί από την περιπλοκότητα της συγκεκριμένης υπόθεσης, υπό την έννοια ότι ως προς ορισμένες πτυχές η διάρκεια αυτή οφείλεται σε στοιχεία σχετιζόμενα με την υπόθεση καθεαυτήν, ενώ ως προς άλλες πτυχές συνδέεται με το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η υπόθεση, ήτοι τη λήξη ισχύος της Συνθήκης ΕΚΑΧ (βλ. σκέψεις 202 έως 205 ανωτέρω).

- 221 Ασφαλώς, η Επιτροπή υπέπεσε σε σφάλματα κατά την εκτίμηση των συνεπειών της λήξεως ισχύος της Συνθήκης ΕΚΑΧ και τα σφάλματα αυτά οδήγησαν στην έκδοση ακυρωτικών αποφάσεων του Γενικού Δικαστηρίου και, εν συνεχεία, του Δικαστηρίου.
- 222 Εντούτοις, τα σφάλματα αυτά καθώς και ο αντίκτυπος που ενδεχομένως είχαν στη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας πρέπει να αξιολογηθούν υπό το πρίσμα της περιπλοκότητας των τιθέμενων ζητημάτων.
- 223 Εξάλλου, η συνολική διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας οφείλεται εν μέρει στα διαστήματα διακοπής λόγω του δικαστικού ελέγχου και συνδέεται, επομένως, με τον αριθμό των προσφυγών που ασκήθηκαν ενώπιον του δικαστή της Ένωσης σχετικά με διάφορες πτυχές της υποθέσεως.
- 224 Συναφώς, επισημαίνεται ότι η δυνατότητα που παρέχεται σε επιχειρήσεις, οι οποίες βρίσκονται σε κατάσταση όπως αυτή της προσφεύγουσας, να επιτύχουν την εξέταση των υποθέσεών τους περισσότερες από μία φορές από τις διοικητικές και, κατά περίπτωση, από τις δικαστικές αρχές της Ένωσης είναι εγγενής στο σύστημα που θέσπισαν οι συντάκτες των Συνθηκών για τον έλεγχο των συμπεριφορών και των ενεργειών στον τομέα του ανταγωνισμού.
- 225 Κατά συνέπεια, η υποχρέωση της διοικητικής αρχής να ολοκληρώσει διάφορες διατυπώσεις και ενέργειες προτού μπορέσει να εκδώσει οριστική απόφαση στον τομέα του ανταγωνισμού, και το ενδεχόμενο οι διατυπώσεις ή ενέργειες αυτές να οδηγήσουν σε προσφυγή, δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν από μια επιχείρηση ως επιχείρημα κατά το πέρας της διαδικασίας προκειμένου αυτή να ισχυριστεί ότι υφίσταται υπέρβαση της εύλογης προθεσμίας (πρβλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα N. Wahl στις υποθέσεις Feralpi κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-85/15 P, C-86/15 P και C-87/15 P, C-88/15 P και C-89/15 P, EU:C:2016:940, σημείο 70).
- 226 Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι, εκτιμώμενη στο σύνολό της, η διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας ήταν υπερβολική και ότι, ως εκ τούτου, η Επιτροπή δεν μπορούσε να εκδώσει νέα απόφαση περί επιβολής προστίμου.
- 227 Επομένως, η αιτίαση πρέπει να απορριφθεί.

4. Επί της τέταρτης αιτιάσεως, η οποία αφορά τις συνέπειες, επί των δικαιωμάτων άμυνας, της διάρκειας της διαδικασίας

- 228 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η υπερβολική διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας επηρέασε την άσκηση των δικαιωμάτων της άμυνας κατά το τρίτο στάδιο της εν λόγω διαδικασίας, ήτοι μεταξύ της αποφάσεως της 21ης Σεπτεμβρίου 2017, Feralpi κατά Επιτροπής (C-85/15 P, EU:C:2017:709), και της εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως.
- 229 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, όπως επισημάνθηκε με τη σκέψη 186 ανωτέρω, προκειμένου το δικαστήριο να ακυρώσει την απόφαση της Επιτροπής, λόγω παραβιάσεως της αρχής της εύλογης προθεσμίας, πρέπει να πληρούνται δύο προϋποθέσεις. Δεδομένου ότι η πρώτη (υπερβολική διάρκεια της διαδικασίας) δεν πληρούται, δεν είναι, καταρχήν, αναγκαίο να εξακριβωθεί, σε απάντηση στην τέταρτη αιτίαση, αν η διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας παρεμπόδισε την άσκηση των δικαιωμάτων άμυνας. Εντούτοις, η εξέταση αυτή είναι αναγκαίο να πραγματοποιηθεί ως εκ περισσού, προκειμένου να δοθεί πλήρης απάντηση στις ανησυχίες που εξέφρασε η προσφεύγουσα.

- 230 Αφενός, διαπιστώνεται ότι, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας θεωρούμενης στο σύνολό της, η προσφεύγουσα είχε, τουλάχιστον επτά φορές, την ευκαιρία να εκφράσει τις απόψεις της και να προβάλλει τα επιχειρήματά της (βλ. σκέψεις 3 έως 6, 10, 23 και 24 ανωτέρω).
- 231 Ειδικότερα, στη διάρκεια του τρίτου διοικητικού σταδίου, η προσφεύγουσα είχε τη δυνατότητα να εκφράσει τις απόψεις της με τις από 1 Φεβρουαρίου 2018 παρατηρήσεις της, κατά την ακρόαση της 23ης Απριλίου 2018 καθώς και με τις από 7 Μαΐου 2018 παρατηρήσεις της (βλ. σκέψεις 23 έως 25 ανωτέρω).
- 232 Αφετέρου, από την εξέταση του πρώτου λόγου ακυρώσεως αποδείχθηκε ότι τα δικαιώματα άμυνας της προσφεύγουσας δεν είχαν θιγεί ούτε από το γεγονός ότι κατά την ακρόαση της 23ης Απριλίου 2018 δεν ήταν παρόντες όλοι όσοι είχαν μετάσχει στις προηγούμενες ακροάσεις ούτε από το γεγονός ότι οι εκπρόσωποι των αρμόδιων για τον ανταγωνισμό αρχών των κρατών μελών γνώριζαν, κατά τον χρόνο διατυπώσεως της γνώμης τους στο πλαίσιο της συμβουλευτικής επιτροπής, ότι στο παρελθόν είχαν εκδοθεί σε βάρος των ενδιαφερόμενων επιχειρήσεων δύο αποφάσεις, η μία από τις οποίες είχε επικυρωθεί από το Γενικό Δικαστήριο (βλ. σκέψεις 55 έως 149 ανωτέρω).
- 233 Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει ότι, ακόμη και αν γίνει δεκτό ότι η διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας μπορεί να θεωρηθεί αντίθετη προς την αρχή της εύλογης διάρκειας, οι προϋποθέσεις οι οποίες πρέπει να συντρέχουν για την ακύρωση της προσβαλλομένης απόφασης δεν πληρούνται, δεδομένου ότι η προσφεύγουσα δεν απέδειξε προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας συνεπεία της εν λόγω διάρκειας.
- 234 Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να γίνει δεκτό ότι δεν πληρούται καμία από τις αναγκαίες προϋποθέσεις προκειμένου το Γενικό Δικαστήριο να ακυρώσει την προσβαλλόμενη απόφαση λόγω παραβίασεως της αρχής της εύλογης προθεσμίας.
- 235 Επομένως, πρέπει να απορριφθεί η αιτίαση και, ως εκ τούτου, ο τρίτος λόγος ακυρώσεως στο σύνολό του.

Γ. Επί του τετάρτου λόγου ακυρώσεως, ο οποίος στηρίζεται σε παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως, σε σφάλματα εκτιμήσεως και σε παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας

[παραλειπόμενα]

1. Επί της πρώτης αιτιάσεως, με την οποία προβάλλεται ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε σφάλμα καθόσον εξέδωσε νέα απόφαση περί επιβολής προστίμου

- 237 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η Επιτροπή άσκησε πλημμελώς την εξουσία της εκτιμήσεως, καθόσον έδωσε προτεραιότητα στην αποτελεσματική εφαρμογή και το αποτρεπτικό αποτέλεσμα των κανόνων του ανταγωνισμού έναντι της αρχής της εύλογης διάρκειας της διαδικασίας. Η προσβαλλόμενη απόφαση ενέχει επίσης ανεπαρκή αιτιολογία ως προς το σημείο αυτό.
- 238 Συναφώς, επισημαίνεται ότι το άρθρο 105, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ αναθέτει στην Επιτροπή την αποστολή να μεριμνά για την εφαρμογή των άρθρων 101 και 102 ΣΛΕΕ.

- 239 Επομένως, η Επιτροπή καλείται να καθορίσει και να θέσει σε εφαρμογή, κατά τη νομολογία, την πολιτική ανταγωνισμού της Ένωσης (πρβλ. απόφαση της 16ης Οκτωβρίου 2013, Vivendi κατά Επιτροπής, T-432/10, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2013:538, σκέψη 22 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 240 Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή διαθέτει ευρεία εξουσία εκτιμήσεως, όπως προκύπτει από τον κανονισμό 1/2003, κατά τον οποίο, εάν διαπιστώσει την ύπαρξη παραβάσεως, «δύναται», αφενός, να υποχρεώσει τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις να θέσουν τέλος στη διαπιστωθείσα παράβαση (άρθρο 7, παράγραφος 1) και, αφετέρου, να επιβάλει πρόστιμα στις επιχειρήσεις που διαπράττουν παράβαση (άρθρο 23, παράγραφος 2).
- 241 Επομένως, στον τομέα του ανταγωνισμού η Επιτροπή έχει την εξουσία, ανεξαρτήτως του αν επιλαμβάνεται της υποθέσεως στο πλαίσιο καταγγελίας ή με δική της πρωτοβουλία, να αποφασίζει αν, σε σχέση με ορισμένη συμπεριφορά, θα κινήσει διαδικασία, θα εκδώσει απόφαση και θα επιβάλει πρόστιμο, ανάλογα με τις προτεραιότητες που η ίδια καθορίζει στο πλαίσιο της πολιτικής της ανταγωνισμού.
- 242 Εντούτοις, η ύπαρξη της εξουσίας αυτής δεν απαλλάσσει την Επιτροπή από την υποχρέωση αιτιολογήσεως (πρβλ. απόφαση της 12ης Μαρτίου 2020, LL-Carpenter κατά Επιτροπής, T-531/18, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2020:91, σκέψη 90 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 243 Στην περίπτωση που, όπως εν προκειμένω, αφενός, μια απόφαση της Επιτροπής ακυρώθηκε δύο φορές και, αφετέρου, το χρονικό διάστημα που μεσολάβησε μεταξύ των πρώτων πράξεων έρευνας και της εκδόσεως της αποφάσεως ήταν εξαιρετικά μεγάλο, στο θεσμικό αυτό όργανο απόκειται, σύμφωνα με την αρχή της χρηστής διοικήσεως, να λάβει υπόψη τη διάρκεια της διαδικασίας και τις συνέπειες που η διάρκεια αυτή μπορεί να είχε επί της αποφάσεώς του να κινήσει διαδικασία κατά των οικείων επιχειρήσεων, η εκτίμηση δε αυτή πρέπει να προκύπτει από την αιτιολογία της αποφάσεως.
- 244 Κατά πρώτον, επισημαίνεται ότι, όπως προκύπτει από την απάντηση που δόθηκε στον τρίτο λόγο ακυρώσεως, η αρχή της εύλογης διάρκειας δεν παραβιάστηκε υπό τις περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως.
- 245 Κατά συνέπεια, το επιχείρημα της προσφεύγουσας ότι η Επιτροπή άσκησε πλημμελώς την εξουσία της εκτιμήσεως, διότι δεν έλαβε υπόψη το γεγονός ότι η διάρκεια της διαδικασίας υπερέβη ένα εύλογο χρονικό διάστημα, πρέπει εξαρχής να απορριφθεί.
- 246 Κατά δεύτερον, όσον αφορά την αιτιολογία που παρέθεσε η Επιτροπή με την προσβαλλόμενη απόφαση, επισημαίνεται, εν πάση περιπτώσει, ότι η Επιτροπή εξέθεσε λεπτομερώς, αφενός, στις αιτιολογικές σκέψεις 526 έως 529 της προσβαλλομένης αποφάσεως και, αφετέρου, στις αιτιολογικές σκέψεις 536 έως 573 αυτής, τους λόγους για τους οποίους έκρινε ότι έπρεπε να εκδώσει νέα απόφαση διαπιστώνουσα την ύπαρξη της παραβάσεως και να επιβάλει πρόστιμο στις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις.
- 247 Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή επισήμανε καταρχάς ότι η διάρκεια της διαδικασίας δεν ενείχε, κατά την άποψή της, παραβίαση της αρχής της εύλογης διάρκειας (αιτιολογικές σκέψεις 528 και 555 της προσβαλλομένης αποφάσεως) και ότι τα δικαιώματα άμυνας των επιχειρήσεων δεν είχαν θιγεί, δεδομένου ότι οι εν λόγω επιχειρήσεις, αφενός, είχαν την ευκαιρία να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους επί της επαναλήψεως της διαδικασίας και, αφετέρου, είχαν επίσης εκθέσει τα επιχειρήματά τους κατά την ακρόαση της 23ης Απριλίου 2018. Συναφώς, η Επιτροπή διευκρίνισε

ότι η προσφεύγουσα δεν είχε προσκομίσει κανένα συγκεκριμένο στοιχείο προς στήριξη του ισχυρισμού της ότι δεν της είχε παρασχεθεί η δυνατότητα να ασκήσει πλήρως τα δικαιώματά της άμυνας (αιτιολογικές σκέψεις 556 και 557 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

248 Η Επιτροπή παραδέχθηκε, ωστόσο, ότι είχε υποπέσει σε διαδικαστικές πλημμέλειες και αναγνώρισε ότι οι πλημμέλειες αυτές είχαν συμβάλει στην παράταση της διάρκειας της διαδικασίας.

249 Κατόπιν τούτου, η Επιτροπή προέβη με την προσβαλλόμενη απόφαση σε στάθμιση μεταξύ, αφενός, του γενικού συμφέροντος για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής των κανόνων ανταγωνισμού και, αφετέρου, της μέριμνας για τον μετριασμό των ενδεχόμενων συνεπειών των διαδικαστικών πλημμελειών στις οποίες είχε υποπέσει (αιτιολογική σκέψη 559 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

250 Συναφώς, η Επιτροπή επισήμανε ότι οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις είχαν μετάσχει επί έντεκα έτη σε μια παράβαση η οποία θεωρείται ένας από τους σοβαρότερους περιορισμούς του ανταγωνισμού. Η Επιτροπή επισήμανε ότι, σε ένα τέτοιο πλαίσιο, η μη έκδοση νέας αποφάσεως διαπιστώνοντας τη συμμετοχή των επιχειρήσεων στην εν λόγω παράβαση θα ήταν αντίθετη προς το γενικό συμφέρον για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής των κανόνων ανταγωνισμού της Ένωσης και θα έβαινε πέραν του συμφέροντος για μετριασμό των συνεπειών της ενδεχόμενης προσβολής των θεμελιωδών δικαιωμάτων των αποδεκτριών επιχειρήσεων (αιτιολογικές σκέψεις 560 και 561 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

251 Κατόπιν της σταθμίσεως αυτής, η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, εφόσον είχε διαπραχθεί παράβαση, μόνο με την έκδοση της προσβαλλομένης αποφάσεως θα μπορούσε να διασφαλίσει ότι οι υπαίτιοι της παραβάσεως δεν θα έμεναν ατιμώρητοι και ότι θα αποθαρρύνονταν πράγματι από την υιοθέτηση παρόμοιας συμπεριφοράς στο μέλλον (αιτιολογικές σκέψεις 563 έως 569 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

252 Ολοκληρώνοντας την ανάλυση, η Επιτροπή διευκρίνισε ότι, προκειμένου να μετριασθούν οι αρνητικές συνέπειες που ενδεχομένως είχαν προκληθεί λόγω της μεγάλης διάρκειας της διαδικασίας, η οποία σκοπούσε στη διόρθωση των διαδικαστικών πλημμελειών που διαπράχθηκαν κατά την έρευνα και οι οποίες δεν οφείλονταν στις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις, είχε αποφάσισε να μειώσει κατά 50 % το ποσό των επιβληθέντων προστίμων (αιτιολογικές σκέψεις 570 έως 573 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

253 Επομένως, είναι σαφές ότι, με την προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή παρέσχε εμπειριστατωμένη αιτιολογία από την οποία προκύπτει, κατά τρόπο σαφή και μη διφορούμενο, η συλλογιστική που ακολούθησε προκειμένου να δικαιολογήσει την έκδοση νέας αποφάσεως παρά τις δύο προηγούμενες ακυρώσεις.

254 Επομένως, η αιτίαση αυτή πρέπει να απορριφθεί.

[*παραλειπόμενα*]

2. Επί της τέταρτης αιτιάσεως, η οποία αφορά παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας

268 Η προσφεύγουσα υποστήριξε με τα δικόγραφά της και κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ότι, λόγω της υπερβολικής διάρκειας της διαδικασίας, η έκδοση της προσβαλλομένης αποφάσεως ήταν αντίθετη προς την αρχή της αναλογικότητας. Συναφώς, προβάλλει τρία επιχειρήματα.

Πρώτον, η διοικητική διαδικασία δεν έπρεπε να επαναληφθεί. Δεύτερον, αφ' ης στιγμής πραγματοποιήθηκε επανάληψη της διαδικασίας, η Επιτροπή θα μπορούσε να είχε εκδώσει απόφαση χωρίς να επιβάλει κύρωση. Τρίτον, με δεδομένο ότι η Επιτροπή κακώς επέβαλε πρόστιμο, το Γενικό Δικαστήριο όφειλε να τροποποιήσει το ύψος του.

- 269 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι η αρχή της αναλογικότητας, η οποία περιλαμβάνεται στις γενικές αρχές του δικαίου της Ένωσης, επιτάσσει οι πράξεις των θεσμικών οργάνων να μη βαίνουν πέραν αυτού που είναι κατάλληλο και αναγκαίο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού, εξυπακουόμενου ότι, όταν υφίσταται δυνατότητα επιλογής μεταξύ περισσότερων κατάλληλων μέτρων, πρέπει να επιλέγεται το λιγότερο επαχθές και ότι τα δυσμενή αποτελέσματα που προκαλούνται δεν πρέπει να είναι δυσανάλογα σε σχέση με τους επιδιωκόμενους σκοπούς (πρβλ. αποφάσεις της 13ης Νοεμβρίου 1990, Fedesa κ.λπ., C-331/88, EU:C:1990:391, σκέψη 13, και της 14ης Ιουλίου 2005, Κάτω Χώρες κατά Επιτροπής, C-180/00, EU:C:2005:451, σκέψη 103).
- 270 Όσον αφορά το πρώτο επιχείρημα που προβάλλει η προσφεύγουσα, υπενθυμίζεται ότι εν προκειμένω η Επιτροπή επανέλαβε τη διοικητική διαδικασία, όπως της επιτρέπει η νομολογία να πράξει σε περίπτωση ακυρώσεως δικής της πράξεως (βλ. σκέψεις 49 και 51 ανωτέρω).
- 271 Όπως προκύπτει από την ανάλυση του πρώτου και του τρίτου λόγου ακυρώσεως, η επανάληψη της διοικητικής διαδικασίας δεν είναι δυνατό να οδηγήσει σε ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως, δεδομένου ότι η προσφεύγουσα δεν απέδειξε ότι η διάρκεια της εν λόγω διαδικασίας ήταν υπερβολική ούτε ότι εθίγησαν τα δικαιώματά της άμυνας, σύμφωνα με τη νομολογία που υπομνήσθηκε στη σκέψη 172 ανωτέρω. Εν προκειμένω, ωστόσο, από την ανάλυση του πρώτου και του τρίτου λόγου ακυρώσεως προκύπτει ότι η προσφεύγουσα δεν δύναται να επικαλεστεί τέτοιου είδους παραβάσεις.
- 272 Παρά ταύτα, η Επιτροπή, στην προσβαλλόμενη απόφαση, παρέθεσε τους λόγους για τους οποίους έκρινε δικαιολογημένη την επανάληψη της διοικητικής διαδικασίας καθώς και την έκδοση νέας αποφάσεως και την επιβολή προστίμου, ήτοι:
- για να διασφαλίσει την αποτελεσματική εφαρμογή του δικαίου του ανταγωνισμού και την αποφυγή της ατιμωρησίας των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων·
 - για να αποτρέψει τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις από τη διάπραξη νέας παραβάσεως του δικαίου του ανταγωνισμού·
 - για να διευκολύνει την άσκηση αγωγών αποζημιώσεως εκ μέρους των τυχόν θυμάτων της συμπράξεως.
- 273 Υπό τις συνθήκες αυτές, το πρώτο επιχείρημα της προσφεύγουσας πρέπει να απορριφθεί.
- 274 Όσον αφορά το δεύτερο επιχείρημα της προσφεύγουσας, υπενθυμίζεται ότι η Επιτροπή έλαβε μέριμνα προκειμένου να μετριασθούν οι συνέπειες της μεγάλης διάρκειας της διαδικασίας για τις επιχειρήσεις στις οποίες απευθύνεται η προσβαλλόμενη απόφαση, χορηγώντας τους μείωση κατά 50 % του ποσού του προστίμου.
- 275 Ωστόσο, κατά την προσφεύγουσα, η αρχή της αναλογικότητας σήμαινε ότι σε περίπτωση που εκδιδόταν εν προκειμένω τρίτη απόφαση δεν θα έπρεπε να της επιβληθεί πρόστιμο.

- 276 Συναφώς, όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 172 ανωτέρω, η υπέρβαση της εύλογης διάρκειας, ακόμη και αν θεωρηθεί αποδειχθείσα, δεν αρκεί, αφ' εαυτής, για να επιφέρει ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως, δεδομένου ότι η ακύρωση επιφυλάσσεται μόνο στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η υπέρβαση παρεμπόδισε την άσκηση των δικαιωμάτων άμυνας.
- 277 Επιπλέον, όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 172 ανωτέρω, σε περίπτωση που η υπέρβαση της εύλογης διάρκειας δεν θίγει την άσκηση των δικαιωμάτων άμυνας, η αποκατάσταση της προκληθείσας ζημίας δύναται να ζητηθεί στο πλαίσιο αγωγής αποζημιώσεως ενώπιον του δικαστή της Ένωσης.
- 278 Η προσφεύγουσα επικρίνει τη θέση αυτή, υποστηρίζοντας ότι η άσκηση αγωγής αποζημιώσεως δεν αποτελεί «αποτελεσματικό μέσο επανορθώσεως», διότι τούτο θα καθυστερούσε περαιτέρω τη διαπίστωση της προσβολής του δικαιώματός της σε εύλογη διάρκεια της διαδικασίας.
- 279 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής κατοχυρώνεται στο άρθρο 47, παράγραφος 1, του Χάρτη και αποτελεί προνόμιο τον σεβασμό του οποίου οφείλει να διασφαλίζει ο δικαστής της Ένωσης. Το δικαίωμα αυτό πρέπει να ασκείται στο πλαίσιο του συστήματος ενδίκων βοηθημάτων που προβλέπει η Συνθήκη, στο οποίο η προσφυγή ακυρώσεως αποσκοπεί στον έλεγχο νομιμότητας των πράξεων της Ένωσης, ενώ η αγωγή αποζημιώσεως αποσκοπεί στην αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε από παράνομη συμπεριφορά των θεσμικών και λοιπών οργάνων και οργανισμών της Ένωσης. Στο πλαίσιο του συστήματος αυτού, προκειμένου να επιτύχει την ακύρωση βλαπτικής πράξεως, η προσφεύγουσα οφείλει να αποδείξει ότι το κύρος της πράξεως έπασχε λόγω παράνομης συμπεριφοράς του εκδότη της.
- 280 Εν προκειμένω, η προσφεύγουσα δεν απέδειξε ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν ήταν σύννομη λόγω προσβολής του δικαιώματος σε εύλογη διάρκεια της διαδικασίας ή λόγω προσβολής των δικαιωμάτων άμυνας ικανής να οδηγήσει στην ακύρωσή της.
- 281 Επομένως, το δεύτερο επιχείρημα της προσφεύγουσας πρέπει να απορριφθεί.
- 282 Με το τρίτο επιχείρημά της, η προσφεύγουσα ζητεί κατ' ουσίαν από το Γενικό Δικαστήριο να ασκήσει την πλήρη δικαιοδοσία του μεταρρυθμίζοντας το ποσό του επιβληθέντος σε αυτή προστίμου, προκειμένου να ληφθούν υπόψη οι περιστάσεις της συγκεκριμένης περίπτωσης, σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας.
- 283 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι ο δικαστής της Ένωσης δύναται να ασκήσει την πλήρη δικαιοδοσία του σύμφωνα με το άρθρο 261 ΣΛΕΕ και το άρθρο 31 του κανονισμού 1/2003, όταν υποβάλλεται στην κρίση του το ζήτημα του ποσού του προστίμου (απόφαση της 10ης Απριλίου 2014, Επιτροπή κατά Siemens Österreich κ.λπ. και Siemens Transmission & Distribution κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-231/11 P έως C-233/11 P, EU:C:2014:256, σκέψη 126).
- 284 Εν προκειμένω, η προσφεύγουσα υπέβαλε τέτοιο αίτημα στο Γενικό Δικαστήριο, όπως προκύπτει ειδικότερα από το σημείο 158 του δικογράφου της προσφυγής, στο οποίο, συνοψίζοντας τα αιτήματά της, αναφέρει ότι ζητεί τουλάχιστον μείωση του ποσού του προστίμου, σύμφωνα ιδίως με το άρθρο 261 ΣΛΕΕ.
- 285 Κατά την άσκηση της πλήρους δικαιοδοσίας του, ο δικαστής της Ένωσης έχει την εξουσία, πέραν του απλού ελέγχου νομιμότητας, βάσει του οποίου μπορεί απλώς να απορριφθεί η προσφυγή ακυρώσεως ή να ακυρωθεί (εν όλω ή εν μέρει) η προσβαλλόμενη πράξη, να λάβει υπόψη όλα τα πραγματικά στοιχεία, προκειμένου, ενδεχομένως, να τροποποιήσει το ποσό του προστίμου

[πρβλ. αποφάσεις της 3ης Σεπτεμβρίου 2009, Prym και Prym Consumer κατά Επιτροπής, C-534/07 P, EU:C:2009:505, σκέψη 86 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, και της 10ης Νοεμβρίου 2021, Google και Alphabet κατά Επιτροπής (Google Shopping), T-612/17, κατά της οποίας εκκρεμεί αίτηση αναίρεσως, EU:T:2021:763, σκέψη 605].

- 286 Στο πλαίσιο της ασκήσεως της πλήρους δικαιοδοσίας του, ο δικαστής της Ένωσης μπορεί να καταργήσει, να μειώσει ή ακόμη και να αυξήσει το επιβληθέν πρόστιμο (βλ. απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2013, Siemens κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-239/11 P, C-489/11 P και C-498/11 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2013:866, σκέψη 334 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 287 Υπό τις συνθήκες αυτές, ο δικαστής της Ένωσης μπορεί επίσης, κατά περίπτωση, να προβεί σε εκτιμήσεις διαφορετικές από εκείνες τις οποίες διατύπωσε η Επιτροπή για τον καθορισμό του ποσού του επιβληθέντος προστίμου (βλ. απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2016, Galp Energía España κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-603/13 P, EU:C:2016:38, σκέψη 75).
- 288 Με την προσβαλλόμενη απόφαση, η Επιτροπή, χωρίς να διαπιστώσει υπέρβαση της εύλογης διάρκειας ή προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας, χορήγησε στην προσφεύγουσα μείωση του ποσού του προστίμου, την οποία δικαιολόγησε ως εξής:
- «λαμβανομένης υπόψη [...] της ανασφάλειας που δημιούργησε η μετάβαση από τη μία Συνθήκη στην άλλη, εξαιρετική περίπτωση η οποία κατά το χρονικό εκείνο σημείο δεν ρυθμιζόταν ρητώς από τη νομολογία, [...] η Επιτροπή θεωρεί σκόπιμο τα μέρη στα οποία απευθύνεται η παρούσα απόφαση να τύχουν μείωσης του προστίμου» (αιτιολογική σκέψη 570)·
 - η μείωση αυτή χορηγείται «με σκοπό να μετριασθούν οι αρνητικές για τα μέρη συνέπειες οι οποίες ενδεχομένως οφείλονται στη μακρά διάρκεια της διαδικασίας που [ήταν] αναγκαία για την επανόρθωση ορισμένων διαδικαστικών πλημμελειών οι οποίες παρατηρήθηκαν κατά τη διάρκειά της και οι οποίες δεν οφείλονται στα μέρη στα οποία απευθύνεται η παρούσα απόφαση» (αιτιολογική σκέψη 570)·
 - «η αυθόρμητη χορήγηση μείωσης του προστίμου από την Επιτροπή [...] πρέπει να θεωρηθεί επαρκής [...] για τον μετριασμό των ενδεχόμενων δυσμενών συνεπειών που υπέστησαν τα μέρη στα οποία απευθύνεται η απόφαση λόγω της μεγάλης διάρκειας της διαδικασίας» (αιτιολογική σκέψη 572)·
 - «[τ]α μέρη στα οποία απευθύνεται η απόφαση μπορούν [...] να τύχουν κατάλληλης μείωσης των προστίμων [...] προκειμένου να μετριασθούν οι ενδεχόμενες δυσμενείς συνέπειες που προκάλεσαν τα διαδικαστικά σφάλματα στα οποία υπέπεσε η Επιτροπή» (αιτιολογική σκέψη 573)·
 - «η Επιτροπή θεωρεί [...] ότι τα διαδικαστικά σφάλματα στα οποία υπέπεσε στο πλαίσιο της μετάβασης από τη Συνθήκη ΕΚΑΧ στη Συνθήκη ΕΚ και η μεγαλύτερη διάρκεια της διαδικασίας συνεπεία ενδεχομένως των σφαλμάτων αυτών μπορεί να δικαιολογήσει προσήκουσα επανόρθωση για τα μέρη στα οποία απευθύνεται η παρούσα απόφαση» (αιτιολογική σκέψη 991)·
 - «λαμβανομένης υπόψη της διακριτικής ευχέρειας που διαθέτει η Επιτροπή όσον αφορά τον καθορισμό των προστίμων, δύναται [...] να χορηγήσει στα μέρη στα οποία απευθύνεται η παρούσα απόφαση μείωση του προστίμου η οποία θα πρέπει να υπολογίζεται κατά τρόπο που

να μην τιμωρεί τις αποδέκτριες επιχειρήσεις για διαδικαστικά σφάλματα τα οποία αυτές δεν διέπραξαν αλλά τα οποία, συγχρόνως, δεν είναι τόσο σοβαρά ώστε να υπονομεύουν την αρχή κατά την οποία τα καρτέλ αποτελούν πολύ σοβαρές παραβάσεις του δικαίου του ανταγωνισμού» (αιτιολογική σκέψη 992).

- «[π]ροκειμένου να ληφθούν δεόντως υπόψη οι παράγοντες αυτοί, η Επιτροπή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι πρέπει να χορηγηθεί σε όλα τα μέρη στα οποία απευθύνεται η παρούσα απόφαση μείωση του προστίμου κατά 50 % λόγω εξαιρετικής ελαφρυντικής περιστάσεως» (αιτιολογική σκέψη 994).

289 Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι, προκειμένου να χορηγήσει μείωση του επιβληθέντος στην προσφεύγουσα προστίμου, η Επιτροπή στηρίχθηκε, κατ' ουσίαν, στα ακόλουθα στοιχεία:

- η υπόθεση εξετάστηκε κατά τη λήξη ισχύος της Συνθήκης ΕΚΑΧ·
- η κατάσταση αυτή δημιούργησε δυσχέρειες όσον αφορά τον προσδιορισμό των εφαρμοστέων κανόνων·
- οι δυσχέρειες αυτές οδήγησαν σε ακύρωση των αποφάσεων του 2002 και του 2009 από τα δικαιοδοτικά όργανα της Ένωσης·
- οι ακυρώσεις αυτές είχαν ως συνέπεια την παράταση της διαδικασίας, σε βαθμό που μπορούσε να επηρεάσει δυσμενώς την κατάσταση των ενδιαφερόμενων επιχειρήσεων·
- οι περιστάσεις αυτές μπορούσαν να ληφθούν υπόψη για τον προσδιορισμό του ύψους του προστίμου.

290 Συναφώς, επισημαίνεται ότι η Επιτροπή, στις αιτιολογικές σκέψεις που μνημονεύονται στη σκέψη 288 ανωτέρω, χρησιμοποιεί επανειλημμένως διατύπωση η οποία αφήνει να εννοηθεί ότι σκοπός της μείωσης του ποσού του επίμαχου προστίμου ήταν να «μετριάσει» ή να «επανορθώσει» τις «δυσμενείς συνέπειες», ήτοι τη ζημία που ενδεχομένως προκλήθηκε από «σφάλματα» τα οποία καταλογίζονται στην Επιτροπή.

291 Μολονότι οι όροι αυτοί συνδέονται γενικότερα με διαδικασίες αποζημιωτικού χαρακτήρα, από την προσβαλλόμενη απόφαση δεν προκύπτει ότι, χορηγώντας μείωση του επίμαχου προστίμου, η Επιτροπή είχε την πρόθεση να χορηγήσει αποζημίωση για ζημία που προκλήθηκε από παράνομη συμπεριφορά. Σε κανένα σημείο στην εν λόγω απόφαση η Επιτροπή δεν αναγνωρίζει ότι επέδειξε παράνομη συμπεριφορά, για παράδειγμα υπερβαίνοντας την εύλογη διάρκεια της διαδικασίας ή προσβάλλοντας τα δικαιώματα άμυνας της προσφεύγουσας. Αντιθέτως, σε πλείονα χωρία της εν λόγω αποφάσεως η Επιτροπή παραπέμπει στη νομολογία κατά την οποία, σε περίπτωση αιτιάσεων που αφορούν τη διάρκεια της διαδικασίας, η λύση πρέπει να ανευρίσκεται στο πλαίσιο αγωγής αποζημιώσεως (αιτιολογικές σκέψεις 568 και 578).

292 Επομένως, λαμβανομένων υπόψη των διαφόρων αυτών στοιχείων, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η χορηγηθείσα από την Επιτροπή μείωση του ποσού του επίμαχου προστίμου δεν σκοπούσε στην επανόρθωση παράνομης συμπεριφοράς, αλλά απλώς στη συνεκτίμηση των περιστάσεων της συγκεκριμένης υπόθεσης στο πλαίσιο της ευρείας διακριτικής ευχέρειας που της αναγνωρίζεται, μεταξύ άλλων, με την απόφαση της 19ης Μαρτίου 2009, Archer Daniels Midland κατά Επιτροπής (C-510/06 P, EU:C:2009:166, σκέψη 82) όσον αφορά την επιβολή προστίμων (βλ. σκέψη 288 ανωτέρω).

- 293 Ασκώντας την πλήρη δικαιοδοσία του το Γενικό Δικαστήριο κρίνει ότι η κατάργηση του προστίμου δεν είναι δυνατή στην προκειμένη περίπτωση, λόγω, μεταξύ άλλων, της ανάγκης να διασφαλιστεί η πλήρης εφαρμογή του δικαίου του ανταγωνισμού στην ιδιαιτέρως σοβαρή και μεγάλης διάρκειας παράβαση που διαπιστώθηκε σε βάρος της προσφεύγουσας, στο μέτρο που η αιτιολογία της Επιτροπής και η απόδειξη της εν λόγω παραβάσεως καθώς και η συμμετοχή της προσφεύγουσας σε αυτήν δεν αμφισβητήθηκαν βασίμως (βλ. έβδομο και όγδοο λόγο ακυρώσεως ανωτέρω).
- 294 Τούτου λεχθέντος, πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι το πρόστιμο δεν επιβλήθηκε στην προσφεύγουσα εντός ολιγοετούς χρόνου από την πλέον πρόσφατη αντίθετη προς τους κανόνες του ανταγωνισμού συμπεριφορά που διαπίστωσε η Επιτροπή, αλλά σχεδόν 20 έτη μετά.
- 295 Συναφώς, κατά τον προσδιορισμού του ύψους του προστίμου πρέπει εν προκειμένω, μεταξύ του συνόλου των κρίσιμων περιστάσεων, να ληφθεί υπόψη ο αποτρεπτικός χαρακτήρας του.
- 296 Συγκεκριμένα, η συνεκτίμηση του αποτρεπτικού χαρακτήρα σκοπεί να διασφαλίσει ότι το ύψος του προστίμου θα αποτελέσει επαρκές κίνητρο για την οικεία επιχείρηση και, γενικότερα, για όλους τους οικονομικούς φορείς να συμμορφωθούν με τους κανόνες ανταγωνισμού της Ένωσης (βλ. απόφαση της 17ης Ιουνίου 2010, Lafarge κατά Επιτροπής, C-413/08 P, EU:C:2010:346, σκέψη 102).
- 297 Εν προκειμένω, ο αποτρεπτικός σκοπός τέθηκε ήδη σε εφαρμογή, τουλάχιστον εν μέρει, ως προς την προσφεύγουσα, αφενός, με το επιβληθέν σε αυτή πρόστιμο με την απόφαση του 2002 και εν συνεχεία με την απόφαση του 2009 και, αφετέρου, με την προοπτική διατηρήσεως του εν λόγω προστίμου κατά την ολοκλήρωση της διαδικασίας, εφόσον απορριφθούν οι ασκηθείσες από την προσφεύγουσα προσφυγές κατά των ως άνω αποφάσεων ή εφόσον, σε περίπτωση ακυρώσεως των εν λόγω αποφάσεων, εκδοθεί νέα απόφαση περί επιβολής νέου προστίμου (βλ. σκέψη 257 ανωτέρω).
- 298 Υπό τις συνθήκες αυτές, στο πλαίσιο της ασκήσεως της πλήρους δικαιοδοσίας, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, λαμβανομένου υπόψη του χρονικού διαστήματος που μεσολάβησε μεταξύ των πλέον πρόσφατων αντίθετων προς τον ανταγωνισμό συμπεριφορών και της εκδόσεως της υπό κρίση προσβαλλομένης αποφάσεως, ο προσδιορισμός του ποσού του προστίμου σε επίπεδο χαμηλότερο από το βασικό ποσό των 10,25 εκατομμυρίων ευρώ που η Επιτροπή καθόρισε με την εν λόγω απόφαση, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές της για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλονται δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και του άρθρου 65, παράγραφος 5, [AX] (ΕΕ 1998, C 9, σ. 3), οι οποίες πρέπει να καθοδηγούν τα δικαστήρια της Ένωσης κατά την άσκηση της εν λόγω αρμοδιότητας (πρβλ. απόφαση της 6ης Δεκεμβρίου 2012, C-441/11 P, Επιτροπή κατά Verhuizingen Coppens, EU:C:2012:778, σκέψη 80) αρκεί, εν προκειμένω, για να επιφέρει το επιθυμητό αποτρεπτικό αποτέλεσμα.
- 299 Κατόπιν των ανωτέρω, η μείωση κατά 50 % του ποσού του προστίμου λόγω του χρονικού διαστήματος που παρήλθε μεταξύ των πλέον πρόσφατων αντίθετων προς τον ανταγωνισμό συμπεριφορών και της εκδόσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως κρίνεται πρόσφορη.
- 300 Κατά συνέπεια, πρέπει:
- να απορριφθεί η αιτίαση και, συνακόλουθα, ο τέταρτος λόγος ακυρώσεως καθόσον σκοπούν στην ακύρωση, εν όλω ή εν μέρει, της προσβαλλομένης αποφάσεως·

- να απορριφθεί η αιτίαση και, συνακόλουθα, ο τέταρτος λόγος ακυρώσεως καθόσον σκοπούν στην εξαφάνιση ή τη μείωση του ποσού του επιβληθέντος στην προσφεύγουσα προστίμου, καθόσον η μείωση κατά 50 % του ποσού του προστίμου που χορήγησε η Επιτροπή με την προσβαλλόμενη απόφαση ήταν ενδεδειγμένη λαμβανομένου υπόψη του περιορισμού της ανάγκης για αποτρεπτικό αποτέλεσμα της κυρώσεως δεδομένου του χρονικού διαστήματος που μεσολάβησε μεταξύ της παύσεως της παραβάσεως και της επιβολής του προστίμου.

Δ. Επί του πέμπτου λόγου ακυρώσεως, ο οποίος στηρίζεται σε παραβίαση της αρχής non bis in idem και της αρχής της ασφάλειας δικαίου

- 301 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η αρχή non bis in idem καθώς και η αρχή της ασφάλειας δικαίου, επί της οποίας αυτή στηρίζεται, εμπόδιζαν την έκδοση της προσβαλλομένης αποφάσεως.
- 302 Η Επιτροπή αμφισβητεί τα επιχειρήματα της προσφεύγουσας.
- 303 Συναφώς, επισημαίνεται ότι η αρχή non bis in idem διατυπώνεται:
- αφενός, στο άρθρο 50 του Χάρτη, κατά το οποίο «[κ]ανείς δεν διώκεται ούτε τιμωρείται ποινικά για αδίκημα για το οποίο έχει ήδη αθωωθεί ή καταδικαστεί εντός της Ένωσης με [αμετάκλητη] απόφαση ποινικού δικαστηρίου σύμφωνα με τον νόμο».
 - αφετέρου, στο άρθρο 4, παράγραφος 1, του πρωτοκόλλου αριθ. 7 της ΕΣΔΑ.
- 304 Ως απόρροια της αρχής του δεδικασμένου, η αρχή non bis in idem έχει ως αντικείμενο την κατοχύρωση της ασφάλειας δικαίου και της επιείκειας, διασφαλίζοντας ότι ο ενδιαφερόμενος, εφόσον έχει διωχθεί και, ενδεχομένως, τιμωρηθεί, δεν θα διωχθεί εκ νέου για την ίδια παράβαση (απόφαση της 3ης Απριλίου 2019, Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie, C-617/17, EU:C:2019:283, σκέψη 33).
- 305 Ειδικότερα, στον τομέα του ανταγωνισμού, η αρχή non bis in idem απαγορεύει, καταρχήν, την καταδίκη μιας επιχειρήσεως ή την εκ νέου δίωξή της για συμπεριφορά αντίθετη προς τον ανταγωνισμό για την οποία της έχει ήδη επιβληθεί κύρωση ή για την οποία έχει κριθεί ως μη έχουσα ευθύνη με προγενέστερη απόφαση η οποία δεν μπορεί πλέον να προσβληθεί (πρβλ. αποφάσεις της 15ης Οκτωβρίου 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P έως C-252/99 P και C-254/99 P, EU:C:2002:582, σκέψη 59, και της 1ης Ιουλίου 2009, ThyssenKrupp Stainless κατά Επιτροπής, T-24/07, EU:T:2009:236, σκέψη 178).
- 306 Η εφαρμογή της αρχής non bis in idem προϋποθέτει, μεταξύ άλλων, ότι το υποστατό της παραβάσεως έχει κριθεί ή ότι η νομιμότητα της εκτιμήσεως που διατυπώθηκε ως προς αυτήν έχει ελεγχθεί (απόφαση της 15ης Οκτωβρίου 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P έως C-252/99 P και C-254/99 P, EU:C:2002:582, σκέψη 60).
- 307 Σε περίπτωση που η προϋπόθεση αυτή πληρούται, η αρχή non bis in idem απαγορεύει νέα ουσιαστική εκτίμηση του υποστατού της παραβάσεως, οσάκις η νέα αυτή εκτίμηση θα έχει ως συνέπεια:
- είτε την επιβολή δεύτερης κυρώσεως, η οποία προστίθεται στην πρώτη, στην περίπτωση κατά την οποία καταλογιστεί εκ νέου ευθύνη·

- είτε την επιβολή νέας κυρώσεως, στην περίπτωση κατά την οποία η ευθύνη, αποκλεισθείσα με την πρώτη απόφαση, καταλογιστεί με τη δεύτερη (απόφαση της 15ης Οκτωβρίου 2002, *Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής*, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P έως C-252/99 P και C-254/99 P, EU:C:2002:582, σκέψη 61).
- 308 Αντιθέτως, η αρχή *non bis in idem* δεν εμποδίζει την επανάληψη των διώξεων που έχουν ως αντικείμενο την ίδια αντίθετη προς τον ανταγωνισμό συμπεριφορά, όταν η πρώτη απόφαση ακυρώθηκε για τυπικούς λόγους χωρίς να έχει εκδοθεί απόφαση επί της ουσίας για τα προσαπτόμενα περιστατικά, αφού η ακυρωτική απόφαση δεν ισχύει ως «αθώωση» κατά την έννοια που προσδίδεται στον όρο αυτό στον κατασταλτικό τομέα (αποφάσεις της 15ης Οκτωβρίου 2002, *Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής*, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P έως C-252/99 P και C-254/99 P, EU:C:2002:582, σκέψη 62, και της 1ης Ιουλίου 2009, *ThyssenKrupp Stainless κατά Επιτροπής*, T-24/07, EU:T:2009:236, σκέψη 190).
- 309 Σε μια τέτοια περίπτωση, οι κυρώσεις που επιβάλλονται με τη νέα απόφαση δεν προστίθενται στις επιβληθείσες με την ακυρωθείσα απόφαση, αλλά τις αντικαθιστούν (αποφάσεις της 15ης Οκτωβρίου 2002, *Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής*, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P έως C-252/99 P και C-254/99 P, EU:C:2002:582, σκέψη 62, και της 1ης Ιουλίου 2009, *ThyssenKrupp Stainless κατά Επιτροπής*, T-24/07, EU:T:2009:236, σκέψη 190).
- 310 Εν προκειμένω, διαπιστώνεται ότι μέχρι σήμερα δεν έχει εκδοθεί οριστική απόφαση επί της ουσίας της υποθέσεως όσον αφορά τη συμμετοχή της προσφεύγουσας στις παραβάσεις που της προσάπτονται. Η απόφαση του 2002 ακυρώθηκε από το Γενικό Δικαστήριο λόγω της νομικής βάσεως που χρησιμοποιήθηκε από την Επιτροπή και η απόφαση του 2009 ακυρώθηκε λόγω παραβάσεως ουσιώδους τύπου, χωρίς, σε καμία από τις δύο αυτές περιπτώσεις, να έχει διατυπωθεί οριστική θέση επί των ουσιαστικών λόγων που προέβαλε η προσφεύγουσα όσον αφορά τη συμμετοχή της στις πράξεις που της προσάπτονται. Η απόφαση της 9ης Δεκεμβρίου 2014, *Feralpi κατά Επιτροπής* (T-70/10, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2014:1031), είναι η μόνη η οποία έκρινε επί των λόγων αυτών, αλλά αναιρέθηκε στο σύνολό της από το Δικαστήριο. Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι η Επιτροπή, εκδίδοντας την προσβαλλόμενη απόφαση, επέβαλε κύρωση ή κίνησε διαδικασία δύο φορές σε βάρος της προσφεύγουσας για τα ίδια πραγματικά περιστατικά (βλ. απόφαση της 15ης Οκτωβρίου 2002, *Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής*, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P έως C-252/99 P και C-254/99 P, EU:C:2002:582, σκέψη 63).
- 311 Όσον αφορά την κύρωση που επιβλήθηκε στην προσφεύγουσα με την προσβαλλόμενη απόφαση, αυτή αντικαθιστά την επιβληθείσα με την απόφαση του 2009 κύρωση, η οποία με τη σειρά της είχε αντικαταστήσει την κύρωση που είχε επιβληθεί με την απόφαση του 2002. Κατόπιν της ακυρώσεως των δύο αυτών αποφάσεων, επιστράφηκαν στην προσφεύγουσα τα ποσά τα οποία είχε καταβάλει για το επιβληθέν με την απόφαση του 2002 και, εν συνεχεία, με την απόφαση του 2009 πρόστιμο.
- 312 Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι η αρχή *non bis in idem* παραβιάστηκε.
- 313 Επομένως, η παραβίαση της αρχής της ασφάλειας δικαίου λόγω παραβιάσεως της αρχής *non bis in idem* δεν μπορεί ομοίως να γίνει δεκτή και, ως εκ τούτου, ο πέμπτος λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί.

E. Επί του έκτου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίο προβάλλεται ο παράνομος χαρακτήρας του καθεστώτος παραγραφής που προβλέπεται στο άρθρο 25, παράγραφοι 3 έως 6, του κανονισμού 1/2003

- 314 Η προσφεύγουσα προβάλλει ένσταση ελλείψεως νομιμότητας του καθεστώτος διακοπής και αναστολής της παραγραφής που προβλέπεται στο άρθρο 25, παράγραφοι 3 έως 6, του κανονισμού 1/2003. Κατά την προσφεύγουσα, το καθεστώς αυτό πρέπει να θεωρηθεί ότι δεν έχει εφαρμογή στην υπό κρίση υπόθεση. Συγκεκριμένα, οδηγεί σε καταστάσεις στις οποίες, όπως εν προκειμένω, η Επιτροπή δύναται, κατόπιν ακυρώσεως, να εκδίδει νέες αποφάσεις χωρίς να τίθεται χρονικός περιορισμός στη δυνατότητα αυτή. Ένα τέτοιο αποτέλεσμα αντίκειται, αφενός, στα άρθρα 41 και 47 του Χάρτη και, αφετέρου, στο άρθρο 6 της ΕΣΔΑ, τα οποία θεσπίζουν την υποχρέωση τηρήσεως εύλογης διάρκειας των διαδικασιών.
- 315 Η Επιτροπή αμφισβητεί τα επιχειρήματα της προσφεύγουσας.
- 316 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, στον τομέα του ανταγωνισμού, η προθεσμία παραγραφής ρυθμίζεται από το άρθρο 25 του κανονισμού 1/2003 ως εξής:
- η προθεσμία αυτή είναι πενταετής (παράγραφος 1, στοιχείο β', σε συνδυασμό με το άρθρο 23, παράγραφος 2, στοιχείο α', του εν λόγω κανονισμού)·
 - η προθεσμία μπορεί να διακοπεί από κάθε πράξη της Επιτροπής η οποία αποβλέπει στη διερεύνηση ή σε διαδικασίες κατά της παράβασης (παράγραφος 3)· στην περίπτωση αυτή, η διακοπή εκμηδενίζει αναδρομικώς το διάστημα που έχει ήδη παρέλθει και σηματοδοτεί την έναρξη νέας προθεσμίας· σε περίπτωση διακοπής, η παραγραφή επέρχεται, το αργότερο, μετά την παρέλευση δέκα ετών, χωρίς η Επιτροπή να έχει επιβάλει πρόστιμο ή χρηματική ποινή (παράγραφος 5)·
 - η προθεσμία αναστέλλεται κατά τη διάρκεια διαδικασίας προσφυγής ενώπιον του Δικαστηρίου κατά της αποφάσεως της Επιτροπής, οπότε παρατείνεται για όσο χρόνο διαρκεί η αναστολή (παράγραφος 6).
- 317 Όσον αφορά την αρχή της εύλογης προθεσμίας, αυτή δεν καθορίζεται ή προσδιορίζεται εκ των προτέρων κατά τρόπο αφηρημένο για όλες τις διαδικασίες τις οποίες ενδέχεται να αφορά, αλλά πρέπει να εκτιμάται βάσει των ιδιαίτερων περιστάσεων κάθε υποθέσεως και, ιδίως, σε συνάρτηση με τα συμφέροντα του ενδιαφερομένου που διακυβεύονται στη δίκη, την περιπλοκότητα της υποθέσεως, καθώς και τη συμπεριφορά του προσφεύγοντος και των αρμοδίων αρχών (πρβλ. απόφαση της 15ης Οκτωβρίου 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P έως C-252/99 P και C-254/99 P, EU:C:2002:582, σκέψεις 187 και 188).
- 318 Η προσφεύγουσα προσάπτει στον νομοθέτη της Ένωσης ότι, στο άρθρο 25 του κανονισμού 1/2003, δεν προέβλεψε μέγιστη προθεσμία πέραν της οποίας να αποκλείεται οποιαδήποτε παρέμβαση της Επιτροπής, ακόμη και σε περίπτωση που η προθεσμία παραγραφής είχε ανασταλεί.
- 319 Συναφώς, επισημαίνεται ότι, υπό τη διατύπωση την οποία έχει, το άρθρο 25 του κανονισμού 1/2003 συνιστά αποτέλεσμα συμβιβασμού στον οποίο προέβη ο νομοθέτης της Ένωσης, κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων που του έχουν ανατεθεί, μεταξύ δύο σκοπών οι οποίοι ενδέχεται να απαιτούν αντίθετα μέτρα, ήτοι, αφενός, της ανάγκης ενισχύσεως της

ασφάλειας δικαίου, αποτρέποντας την επ' αόριστον αμφισβήτηση καταστάσεων που έχουν παγιωθεί με την πάροδο του χρόνου, και, αφετέρου, της ανάγκης διασφάλισης της συμμόρφωσης με το δίκαιο διά της δίωξης, της διαπίστωσης και της επιβολής κυρώσεων για τις παραβάσεις του δικαίου της Ένωσης (πρβλ. απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2005, Sumitomo Chemical και Sumika Fine Chemicals κατά Επιτροπής, T-22/02 και T-23/02, EU:T:2005:349, σκέψη 82).

- 320 Εν προκειμένω, ωστόσο, η προσφεύγουσα δεν απέδειξε ότι ο νομοθέτης της Ένωσης, στο πλαίσιο του συμβιβασμού στον οποίο προέβη μεταξύ των διακριτών αυτών σκοπών, υπερέβη το περιθώριο εκτιμήσεως που πρέπει να του αναγνωρίζεται στο πλαίσιο αυτό. Πράγματι, η εξουσία διενέργειας έρευνας και επιβολής κυρώσεων υπόκειται σε αυστηρά όρια. Ασφαλώς, η προθεσμία παραγραφής αναστέλλεται σε περίπτωση προσφυγής ενώπιον του δικαστή της Ένωσης. Ωστόσο, για να εφαρμοστεί η δυνατότητα αυτή, απαιτείται μια ενέργεια στην οποία πρέπει να προβούν οι ίδιες οι επιχειρήσεις. Δεν είναι δυνατόν να επικρίνεται ο νομοθέτης της Ένωσης για το γεγονός ότι, κατόπιν της ασκήσεως πλειόνων προσφυγών, εκάστη των οποίων ασκήθηκε από τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις, η απόφαση με την οποία ολοκληρώνεται η διαδικασία εκδίδεται με κάποια καθυστέρηση.
- 321 Ο συμβιβασμός που επιτεύχθηκε με τον τρόπο αυτό από τον νομοθέτη της Ένωσης φαίνεται επίσης κατάλληλος και για τον λόγο ότι οι διοικούμενοι που διαμαρτύρονται για υπερβολικής διάρκειας διαδικασία δύνανται να προσβάλουν τη διάρκεια αυτή είτε ζητώντας την ακύρωση της αποφάσεως που εκδόθηκε κατά την ολοκλήρωση της εν λόγω διαδικασίας, με τη διευκρίνιση ότι η ακύρωση επιφυλάσσεται για τις περιπτώσεις στις οποίες η υπέρβαση της εύλογης προθεσμίας παρεμπόδισε την άσκηση των δικαιωμάτων άμυνας, είτε, οσάκις η υπέρβαση της εύλογης προθεσμίας δεν συνεπάγεται προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας, ασκώντας αγωγή αποζημιώσεως ενώπιον του δικαστή της Ένωσης (βλ. σκέψη 172 ανωτέρω).
- 322 Επομένως, ο έκτος λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί.

[παραλειπόμενα]

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο πενταμελές τμήμα)

αποφασίζει:

- 1) Απορρίπτει την προσφυγή.**
- 2) Καταδικάζει τη Feralpi Holding SpA στα δικαστικά έξοδα.**

Gervasoni

Madise

Nihoul

Frendo

Martín y Pérez de Nanclares

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 9 Νοεμβρίου 2022.

(υπογραφές)